

Peltola Moona

Miltä rakkaus näyttää?

Pedagoginen rakkaus varhaiskasvatuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Varhaiskasvatuksen sosionomi

Sosionomin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

28.04.2024

Tekijä	Moona Peltola
Otsikko	Miltä rakkaus näyttää?
Sivumäärä	33 sivua + 5 liitettä
Aika	28.04.2024
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	lehtori Tiina Lehto-Lundén lehtori Jukka Törnroos
<p>Tämän opinnäytetyön tuotoksena kehitettiin pedagogista rakkautta esittelevä materiaalipaketti ja posterit. Tuotos kehitettiin yhteistyössä kristilliseen vakaumukseen perustuvan Päiväkotikansan kanssa. Yhteistyöpäiväkodin erityispedagogisena painotuksena on työntekijöiden yhteistyössä vuosien varrella kehitetty rakkauden pedagogiikka. Tämä lähestymistapa pohjautuu positiiviseen kasvatukseen ja pedagogiseen rakkauteen. Rakkauden pedagogiikan näkyvyyden ja lähestyttävyyden lisäämiseksi yhteistyöpäiväkotit toivoi tuotosta, joka esittelee pedagogista rakkautta helposti ymmärrettävästi ja koherentisti. Tähän tarpeeseen kehitettiin pedagogista rakkautta kuvaava materiaalipaketti ja posterit.</p> <p>Kehittämistehtävänä oli helppolukuinen ja informatiivinen tuotos, jonka elementit palvelevat yhteistyöpäiväkodin tarvetta ja havainnollistavat rakkautta pedagogisena menetelmänä. Tuotoksen teoriapohja kumpuaa positiivisesta pedagogiikasta ja vahvuuspedagogiikasta, joiden tulokulmista pedagogista rakkautta tarkastellaan kristillisessä kontekstissa. Pedagogisen rakkauden keskiössä ovat myönteisten tunteiden vahvistaminen, sekä kunnioittavien ja rakkaudellisten vuorovaikutussuhteiden tukeminen kasvatustyössä. Lisäksi tarkastellaan pedagogista rakkautta kannattelevia ja mahdollistavia rakenteita kasvatusympäristössä. Kehittämistyön tueksi pedagogisen rakkauden käytänteistä kerättiin aineistoa havainnoimalla lapsiryhmää ja haastatteleamalla työntekijöitä yhteistyöpäiväkodissa. Palautetta tuotoksesta pyydettiin kaksi kertaa: materiaalipaketin testaamisen yhteydessä ja lopuksi materiaalipaketin ja posterin valmistuttua, johon myös huoltajat osallistuivat.</p> <p>Kerätyn aineiston ja yhteistyöpäiväkodin palautteen pohjalta syntyi materiaalipaketti, jonka pääkohdat tiivistettiin posteriksi. Materiaalipaketissa ja posterissa kuvataan pedagogista rakkautta kristillisen rakkauskäsityksen, rakkauden opettamisen, rakkauden kulttuurin ja rakkauden suojelemisen näkökulmista. Materiaalipaketti ja posterit ovat suunnattu varhaiskasvatukseen henkilökunnalle ja perheille tarjoamaan tietoa pedagogisesta rakkaudesta.</p> <p>Pedagoginen rakkaus aiemman tutkimuksen mukaan vaikuttaa positiivisesti muihin osa-alueisiin, kuten identiteetin kehittymiseen, akateemisiin valmiuksiin ja myötämieliseen suhtautumiseen itseensä ja muihin. Pedagoginen rakkaus vahvistaa varhaiskasvattajien ammatillista kompetenssia ja antaa substanssia muiden pedagogiikan muotoihin. Koska pedagoginen rakkaus painottuu sosioemotionaalisten ja hyvinvointitaitojen vahvistamiseen, pedagogisella rakkaudella on vaikutusta yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoisesti. Tutkimus- ja kehittämistyötä tarvitaan pedagogisen rakkauden esiin tuomiseksi ja käyttöön ottamiseksi laajemmin eri kasvatusyhteisöissä.</p>	
Avainsanat	pedagoginen rakkaus, positiivinen pedagogiikka, vahvuuspedagogiikka, varhaiskasvatus, kristinusko

Author	Moona Peltola
Title	What does love look like?
Number of Pages	33 pages + 5 appendices
Date	28 April 2024
Degree	Social Services
Degree Programme	Bachelor of Social Services
Instructors	Tiina Lehto-Lundén, Senior Lecturer Jukka Törnroos, Senior Lecturer
<p>The output of this thesis was the development of a material package and a poster presenting pedagogical love. The product was developed in collaboration with the Christian daycare Agape. The pedagogy of love is applied in the collaborative daycare. This approach is based on positive education and pedagogical love. To increase the visibility and accessibility of the pedagogy of love, the daycare wanted a product that would present pedagogical love in an understandable and coherent way. To meet this need, the material package and the poster on pedagogical love were developed.</p> <p>The aim was to create an easy-to-read and informative product that serves the needs of the daycare and illustrates love as a pedagogical method. The theoretical basis of the product is drawn from positive pedagogy and strengths-based pedagogy, the resulting perspectives of which explore pedagogical love in a Christian context. Pedagogical love focuses on empowering positive emotions and supporting respectful and loving interactions in early childhood education and care (ECEC). The structures that enable pedagogical love in an operational context are also examined. To support the development work, data on pedagogical love practices in the daycare were collected through observation of a group of children and interviews with employees. Feedback on the output was requested twice: during the testing of the material package and after the completion of the material package and the poster.</p> <p>Based on the data and collaboration, the material package was created and its main points of which were summarized in the poster. The material package and the poster describe pedagogical love from the perspectives of the Christian concept of love, teaching love, culture of love and protection of love. The material package and poster are aimed at ECEC teachers and families to provide information on pedagogical love.</p> <p>Pedagogical love has been shown to radiate into other areas, such as identity development, academic skills and compassionate attitudes towards self and others. Pedagogical love underpins the scientific competence of ECEC teachers and gives substance to other pedagogical methods. Due to strengthening socio-emotional and well-being skills, pedagogical love has an impact on the individual, community, and societal levels. Further research and development are needed to demonstrate the value of pedagogical love and to enable it to be more widely adopted in different educational</p>	
Keywords	pedagogical love, positive pedagogy, strengths-based pedagogy, early childhood education, Christianity

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Työelämäkumppanin kuvaus	2
3	Varhaiskasvatus Suomessa	3
4	Positiivinen pedagogiikka	5
4.1	Vahvuuspedagogiikka	6
4.2	Pedagoginen rakkaus	7
5	Pedagoginen rakkaus kasvatustyössä	8
5.1	Myönteiset tunteet ja niiden vahvistaminen	9
5.2	Pedagogisen rakkauden opettaminen	11
5.3	Rakenteet pedagogisen rakkauden mahdollistajana	12
6	Kehittämistehtävä	14
7	Materiaalipaketin ja posterin kehittämisprosessi	15
7.1	Havainnointi	15
7.2	Haastattelu	17
7.3	Eettinen tarkastelu	19
8	Tuotos	20
8.1	Materiaalipaketti	21
8.2	Posteri	23
8.3	Jatkokehittäminen	25
9	Pohdinta	26
	Lähteet	28
	Liitteet	
	Liite 1. Vanhempien informointikirje	
	Liite 2. Haastateltavien suostumusdokumentti	
	Liite 3. Haastattelukysymykset	
	Liite 4. Materiaalipaketti	
	Liite 5. Posteri	

1 Johdanto

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä kuvaan pedagogisen rakkauden toimintatapoja ja rakenteita varhaiskasvatuksessa. Opinnäyteyhteistyö toteutetaan kristillisessä päiväkodissa, jossa erityispedagogisena menetelmänä käytetään rakkauden pedagogiikkaa. Opinnäytetyössäni kehitän materiaalipaketin ja posterin pedagogisen rakkauden käytänteistä yhteistyöpäiväkodille. Kehittämistoiminnan taustaksi aineistoa kerätään havainnoimalla lapsiryhmiä ja haastatteleamalla työntekijöitä.

Yhteistyöpäiväkodilla on tarve tehdä pedagogisesta rakkaudesta näkyvämpää henkilökunnalle ja perheille. Rakkauden pedagogiikkaa koskevat ratkaisut ovat dokumentoituna ryhmän toimintasuunnitelmaan, mutta erillistä dokumenttia ei ole saatavilla. Erillisen dokumentin kehittäminen vahvistaisi henkilökunnan kasvatustietoisuutta pedagogisesta rakkaudesta ja lisäisi perheiden ymmärrystä aiheesta. Minulla on päiväkodissa työskennellessä herännyt sama toive materiaalista, joka konkretisoisi ja avaisi rakkauden pedagogiikan tematiikkaa. Tässä opinnäytetyössä vastaan työelämäkumppanin tarpeeseen ja kehitän päiväkodin henkilökunnalle ja perheille suunnatun tietopaketin ja siitä tiivistetyn posterin.

Rakkauden pedagogiikka juontuu positiivisesta pedagogiikasta ja vahvuuspedagogiikasta (Leskisenoja 2019: 40–41). Pedagogiikka on ammatillisesti toteutettua, suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Pedagogiikan perusta on kasvatustieteessä ja näkyy kokonaisvaltaisesti kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä ja toimintakulttuurissa. (Opetushallitus 2022: 24–25.) Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiiviseen psykologiaan, jonka peruspilarit ovat myönteisten tunteiden, luonteenpiirteiden, vahvuuksien sekä instituutioiden tutkimuksessa (Seligman 2002). Positiivisen pedagogiikan lähtökohtana ovat hyvinvointitaitojen opettaminen ja vahvuuspedagogiikka (Ranta 2020: 14; Leskisenoja 2019).

Pedagogisen rakkauden ytimessä ovat kasvattajien, kasvatettavien ja huoltajien väliset suhteet, turvallinen kasvuympäristö ja lapsen itseisarvon kunnioittaminen (Toimintasuunnitelma 2023–2024 Päiväkotiki Agape; Leskisenoja 2019: 40–41). Lapsi tulee tietoiseksi arvokkuudestaan sekä lahjoistaan vuorovaikutuksessa (Viskari 2003: 157), ja turvallisessa kasvuympäristössä lapselle avautuu mahdollisuus kehittää niitä

(Noble & McGrath 2008: 122). Rakkaus antaa ja synnyttää vastarakkautta, joka kasvattaa myönteistä suhtautumista itseensä, muihin ja ympäristöön. Positiivisen ja vahvuuspedagogiikan tavoin pedagogista rakkautta voi oppia sanoittamalla ja mallintamalla sitä. (Viskari 2003: 157, 160.)

Koska pedagoginen rakkaus kietoutuu positiiviseen pedagogiikkaan, tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pohjautuu pitkälti positiivisen pedagogiikan tutkimukseen. Suomessa positiivista pedagogiikkaa on tutkinut urauurtavasti kasvatustieteen tohtori ja tietokirjailija Eliisa Leskisenoja. Leskisenoja on kirjoittanut positiivisesta pedagogiikasta esimerkiksi varhaiskasvattajille suunnatuissa julkaisuissa (ks. esim. Leskisenoja 2019). Tässä opinnäytetyössä viitataan Leskisenojan julkaisuihin hänen ajantasaisen tutkimustietonsa sekä työkokemuksensa takia varhaiskasvatuksen kentältä Suomesta. (Eliisa Leskisenoja.) Opinnäytetyön teoriaosuus pohjautuu vahvasti myös Martin Seligmanin tutkimukseen. Seligman on kansainvälisesti tunnettu positiivisen pedagogiikan ja psykologian kantaisä, psykologian professori, tietokirjailija sekä tutkija (Positive Psychology Center).

2 Työelämäkumppanin kuvaus

Tämän opinnäytetyön yhteistyötahona on erityiseen vakaumukseen perustuva yksityinen päiväkotitoiminta. Päiväkodissa ovat 2–4-vuotiaiden ja 5–6-vuotiaiden lapsiryhmät. Ryhmissä työskentelevät kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, kolme varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa ja yhdistyksen koulupsykologi. Päiväkodin toiminta- ja kasvu-ympäristö on kodinomainen, turvallinen ja lempeä, ja toiminta on inklusioperiaatteen mukaista (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 11). Toiminnassa korostuu pedagoginen rakkaus lapsiin kristilliseltä arvopohjalta.

Erityispedagogisena menetelmänä päiväkodissa käytetään pedagogista rakkautta, jota yksikkö kutsuu *rakkauden pedagogiikaksi* (Toimintasuunnitelma 2023–2024 Päiväkotitoiminta Agape). Yhteistyöpäiväkodin kehittämässä rakkauden pedagogiikan keskiössä on agape-rakkaus, joka on kristinuskon korkein rakkauden muoto. Agape-rakkaus on oikeudenmukaista, pyyteetöntä ja uhrautuvaa rakkautta, joka ei odota vastarakkautta tai vastapalveluksia (Viskari 2003: 161). Kristillisuus päiväkodin toiminnassa ja tavoitteissa näkyy lasten luonteen ja identiteetin vahvistamisena, kehityksen ja kasvun yksilöllisenä tukemisena, yhdenvertaisuusperiaatteen kunnioittamisena, agape-rakkauden pohjalta

toimimisena, Raamatun tuntemisena sekä mahdollisimman hyvien oppimisvalmiuksien tukemisena (Toimintasuunnitelma 2023–2024 Päiväkoti Agape).

Pedagogista rakkautta opetetaan lapsille toimimalla rakkaudellisesti itseään, muita ja ympäristöään kohtaan. Toiminnan keskiössä ovat hyvinvoivien ja lämpimien ihmissuhteiden rakentuminen lasten, perheiden ja henkilökunnan välille. Pedagoginen rakkaus ilmenee lapsilähtöisyytenä kohtaavassa vuorovaikutuksessa esimerkiksi avoimuutena, kunnioittamisena ja aitona läsnäolona. (Toimintasuunnitelma 2023–2024 Päiväkoti Agape.)

Pedagoginen rakkaus on tietoista kiusaamisen ja syrjimisen ehkäisytyötä arjessa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista valvotaan päiväkodissa arvioinnilla ja erityispedagogiikkaan vaikuttavan arvopohjan tiedostamisella (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 28). Yhdenvertaisuutta tuetaan esimerkiksi opettamalla kunnioitusta moninaisuutta kohtaan kaveri- ja tunnetaitojen avulla. Yhteistyöpäiväkodin toimintakulttuuri ja pedagogiset ratkaisut esitetään läpinäkyvästi työyhteisölle ja perheille. Perheillä on lisäksi mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. (Toimintasuunnitelma 2023–2024 Päiväkoti Agape.)

3 Varhaiskasvatus Suomessa

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, joka ehkäisee syrjäytymistä ja edistää lasten tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta (Opetushallitus 2022: 10). Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista, luoda pohja elinikäiselle oppimiselle, yhteiskunnalliselle osallisuudelle ja toimijuudelle. Varhaiskasvatus on pedagogista, suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka koostuu kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä huoltajien ja perheiden kanssa esimerkiksi tukemalla vanhemmuutta ja kasvatustyötä. (Opetushallitus 2022: 10, 37–38.)

Varhaiskasvatus perustuu lapsen edun ja lapsuuden itseisarvon ensisijaisuuteen. Lapsella on oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, sekä yhdenvertaiseen, tasa-arvoiseen ja inklusiiviseen kohteluun. Lapsuuden itseisarvoon kuuluvat kasvamisen, ihmisyyden ja monimuotoisuuden kunnioittaminen, joka näkyy lapsuuden suojelemisella ja turvaamisella. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas, ja jokaisella lapsella on

oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi, huomioituksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi osana yhteisöä. (Opetushallitus 2022: 22–23.)

Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö pohjautuu Suomen perustuslakiin (731/1999) ja YK:n lasten oikeuksien sopimukseen. Varhaiskasvatusta säätelevät varhaiskasvatuslaki (540/2018), lastensuojelulaki (417/2007) ja perusopetuslaki (628/1998). Varhaiskasvatusta (540/2018) säädetään lapsen oikeudesta saada laadukasta varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Lastensuojelulaissa (417/2007) säädetään lapsi- ja perhekohtaisesta korjaavasta ja ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta sekä esimerkiksi viranomaisen velvollisuudesta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen roolista parantaa lasten elinikäisiä oppimisedellytyksiä. Valtakunnallisiin asetuksiin kuuluvat esimerkiksi asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) sekä valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018).

Valtakunnallisten asetusten ja lakien lisäksi varhaiskasvatuksen järjestämistä säätelevät kaupunkikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma ja toimipisteen ryhmä- ja lapsikohtaiset pedagogiset suunnitelmat. Nämä suunnitelmat määrittävät osaltaan järjestettävän varhaiskasvatuksen suunnittelua ja arviointia. Pedagogisten suunnitelmien tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuuden toteutumisen tavoitteita ja laadun kehittämistä. Paikallisesti päätettävissä ovat pedagogiset periaatteet, toiminnan arvoperusta ja ratkaisuja täydentävät näkökulmat. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan dokumentoidaan, miten edeltä mainittuja toteutetaan yksikön toimintakulttuurissa, työtavoissa ja pedagogisessa toiminnassa. Varhaiskasvatus voi perustua erityiseen vakaumukseen tai muuhun pedagogiseen painotukseen. Varhaiskasvatusyksikkö huolehtii, että huoltajat saavat riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista. (Opetushallitus 2022: 14–15, 37, 72–73.)

Suomessa varhaiskasvatusta järjestävät ja tuottavat julkiset ja yksityiset palveluntuottajat. Julkista varhaiskasvatusta tuottavat kunnat ja kuntayhtymät. Yksityistä varhaiskasvatusta voivat järjestää henkilöt, yhteisöt ja säätiöt, jotka täyttävät palvelukokonaisuudelle asetetut vaatimukset ja edellytykset. Luvan yksityisen varhaiskasvatuksen tuottamiselle ja järjestämiselle myöntää aluehallintovirasto. Tuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtainen suunnitelma noudattaa

valtakunnallisia säädöksiä ja paikkakohtaisia pedagogisia painotuksia, esimerkiksi erityiseen vakaumukseen perustuvaa kasvatusta. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018.)

4 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka perustuu psykologiseen tutkimukseen opetus- ja kasvatustehtävien käytännestä, ja on tutkimustietoon pohjautuva pedagoginen malli. Positiivinen pedagogiikka tutkii myönteisten tunteiden merkitystä ja on kiinnostunut ominaisuuksista, jotka tuovat laatua ja hyvinvointia yksilön elämään. (Ranta 2020: 13.) Positiivisen pedagogiikan oppimisympäristössä yksilön vahvuudet vahvistuvat ja kehittyvät (Noble & McGrath 2008: 121).

Noble ja McGrath (2008: 119, 122) osoittavat, että sosiaalisen ja emotionaalisen kompetenssin tukeminen, myönteisten tunteiden ja ihmissuhteiden vahvistaminen, vahvuuksien tunnistaminen sekä elämän merkityksellisyyden ja tarkoituksen yhdistäminen toimintaan edistävät positiivisen pedagogiikan toteutumista. Positiivisen pedagogiikan kasvatuskäytännöt tarjoavat hyvinvointia vahvistavia myönteisiä kokemuksia ja hyvinvointitaitoja sekä ennaltaehkäisevät ongelmia. Myönteiset kokemukset tukevat yksilön kasvua, sosiaalisia rakenteita, myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen ja tavoitteellista toimintaa. (Ranta 2020: 13–14.)

Positiivinen pedagogiikka koostuu myönteisistä tunteista, toimintaan sitoutumisesta, välittävistä ihmissuhteista, merkityksellisyyden kokemuksista ja niiden saavuttamisesta. Välittävät ihmissuhteet ovat positiivisen pedagogiikan merkittävin voimavara, koska turvalliset ja myönteiset suhteet ovat edellytyksiä tasapainoiselle ja eheälle kasvulle. (Leskisenoja 2019: 41, 111.) Sosiaaliset suhteet ja myönteiset kokemukset sekä ilmiöt niissä vahvistavat tutkitusti hyvinvointia, ja sosiaalisista verkostoista saatu tuki on merkityksellistä vaikeuksien kestämiselle (Lipponen 2023). Positiivinen pedagogiikka ilmenee vuorovaikutussuhteissa lapsen ja aikuisen välillä, lasten keskinäisissä suhteissa, huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä ja työntekijöiden hyvinvoinnissa (Leskisenoja 2019: 48).

Positiivinen pedagogiikka keskittyy hyvän huomaamiseen, myönteiseen suhtautumiseen ja lapsen mahdollisuuksiin uskomiseen (Leskisenoja 2019: 43). Positiivinen pedagogiikka on lapsen hyvinvoinnin edistämistä sekä lapsen arvostamista ja hyväksymistä omana itsenään. Pedagogisten tavoitteiden lisäksi positiivisessa

pedagogiikassa huomioidaan lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi ja opetetaan lapsia huolehtimaan siitä (Ranta 2020: 14). Leskisenojan (2017: 43–44) mukaan hyvinvoinnin tukeminen ja oppiminen ovat symbioosissa keskenään, sillä ne edesauttavat ja vahvistavat toinen toistaan. Positiivisessa pedagogiikassa korostuvat luonteen kehittyminen, välittävä kohtaaminen, pedagoginen rakkaus ja korkealaatuinen pedagoginen toiminta (Leskisenoja 2019: 43).

4.1 Vahvuuspedagogiikka

Vahvuudet ovat osa persoonaa ja ohjaavat ajattelua sekä toimintaa. Vahvuudet voidaan Uusitalon ja Vuorisen (2023) mukaan jakaa voima-, kasvu- ja ydinvahvuuksiin. Voimavahvuudet, kuten sinnikkyys, myötätunto ja itsesäätely ovat opitettavissa, ja ne tukevat kyvykkyyttä sekä tavoitteiden saavuttamista. Kasvuvahvuudet ovat opittavissa ja kehitettävissä olevia vahvuuksia. Ydinvahvuudet ovat yksilölle luontevimpia ja ominaisimpia käyttää. (Uusitalo & Vuorinen 2023.) Ydinvahvuudet aktivoituvat sisäisestä motivaatiosta, kasvattavat voimavaroja ja tukevat oppimista (ks. esim. Seligman 2002). Kaikki vahvuudet ovat saman arvoisia (Uusitalo & Vuorinen 2023) ja kehitettävissä olevia (Seligman 2008: 163–164).

Lapsen vahvuudet ja luonteen voimavarat odottavat löytymistään niiden tunnistamiseen ja nimeämiseen asti, jossa aikuisella on merkittävä rooli. Lapsi tulee tietoiseksi vahvuuksistaan tunnistamiensa käsitteiden eli vahvuuskielen kautta. Vahvuuskieli sanallistaa taidot ja ominaisuudet, joita lapsi kehittää voimavaroikseen haasteiden ja konfliktien ratkaisemiseksi. Vahvuuskielen tunnistamisen tavoite on lisätä itsetuntemusta ja kehittää yksilöllisiä voimavaroja. (Uusitalo & Vuorinen 2023.)

Aunolan ja muiden (2000: 217) tutkimuksen mukaan rohkaiseminen ja osaamista edistävä palaute vahvistavat myönteistä kuvaa lapsen vahvuuksista ja käsityksistä oppijana lisäten lapsen itseohjautuvuutta, sisäistä motivaatiota ja itsesäätelytaitoja. Tämänkaltaiset kasvattajat yhdessä hyväksyvän ilmapiirin kanssa luovat puitteet kompetenssien kehittymiselle (Noble & McGrath 2008: 122) ja itsetunnon vahvistumiselle (Aunola ym. 2000: 217). Seligman (2008: 266) osoittaa, että lasten keskinäinen kilpailu lisääntyy huomion puutteesta, kun tärkeäksi, luotetuksi tai korvaamattomaksi tuntemisen tunne vaarantuu. Vahvuuskeskeinen pedagogiikka tätä vasten ennaltaehkäisee lasten keskinäistä kilpailua tunneälykkäällä, oikeudenmukaisella, tarpeisiin vastaavalla ja kohdennetulla tuella.

Vahvuuspedagogiikka lähtee toimijuuden, oma-aloitteisuuden ja onnistumisen huomaamisesta ja sen osoittamisesta vuorovaikutuksessa vahvuuskielen avulla. Tiivistetysti vahvuuspedagogiikka on lapsen uskomista, vahvuuden nimeämistä, vahvuuksien aktivoimisen tunnistamista, tunteille tilan antamista, vahvuuksien sisällyttämistä arjen pedagogiikkaan, rohkaisemista ja kehittymisen sekä onnistumisen huomaamista. (Uusitalo & Vuorinen 2023.) Vuorisen (2022: 49) väitöstutkimuksesta selviää, että vahvuusperustainen pedagogiikka kasvattaa varhaiskasvatuksen opettajien kykyä tunnistaa ja käyttää vahvuuksiaan työssä, sekä tekee työotteesta myötätuntoisemman ja kannustavamman.

4.2 Pedagoginen rakkaus

Rakkaus koostuu tunteista, tiedosta, taidosta ja toiminnasta (Uusiautti ja Määttä 2013). Seligmanin ja muiden (2005) määritelmän mukaan rakkaus voidaan tunteen lisäksi luokitella voimavaraksi, myötätunnoksi ja kiintymykseksi (Seligman, Steen, Park & Peterson 2005: 412). Rakkaus on hyve ja vahvuus, jota voidaan oppia ja opettaa vastaanottamalla ja mallintamalla sitä (ks. Seligman 2002; Seligman 2008; Uusiautti & Määttä 2011; Viskari 2003).

Rakkauden pedagogiikka toteutuu parhaiten autenttisissa kohtaamisissa, jossa osapuolet tulevat kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi (Uusitalo & Vuorinen 2023). Lapsen tärkein kokemus on rakastetuksi ja hyväksytyksi tuleminen omana itsenään, joka välittyy rakkaudellisten aikuisten ja arvostavan vuorovaikutuksen kautta (Lievegoe 1987; Skinnari 2000: 96–97). Turvallisuuden tunne syntyy rakkaudellisessa ja kunnioittavassa ympäristössä, jotka yhdessä välittämisen kanssa tukevat lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Pedagoginen rakkaus muodostuu välittävistä toimintatavoista, joiden ympärille kasvatukselliset ja pedagogiset toimet rakentuvat. (Leskisenoja 2019: 112.)

Vahvuuskeskeisyyden tavoin pedagogisesti rakastava kasvattaja ehdoitta hyväksyy ja luottaa kasvatettavan taitoihin ja kykyihin. Myönteisten asioiden sanoittaminen valaa uskoa lapsesta hänelle itselleen ja huoltajille, sekä luo lapsen itsetuntoa suojaavan panssarikilven lapsen ympärille. Positiiviseen ja vahvuuksiin keskittyminen vahvistaa lapsen minäkuvaa ja ennaltaehkäisee ongelmakeskeisen identiteetin rakentumista. (Leskisenoja 2019: 115.)

Pedagoginen rakkaus on oikeudenmukaista ja huomioi lasten tarpeet inklusiivisesti. Oikeudenmukaisuus näkyy esimerkiksi siinä, että ryhmäkohtaisia rakenteita reflektoidaan ja mukautetaan inklusioperiaatteen mukaisesti. Toiminta on sensitiivistä ja lapsen uniikkiutta kunnioittavaa, mikä näkyy muun muassa tilan antamisella lapsen valinnoille. (Leskisenoja 2019: 116.) Rakkaus on tekoja ja päätös välittää, johon sisältyy myönteisiä tunteita. Välittäminen, lohduttaminen ja toisen hyväksyminen ovat rakkauden tekoja, jossa rakkauteen sitoutuminen näkyy. (Uusitalo & Vuorinen 2023.)

Pedagoginen rakkaus kasvattaa resonanssia rakkauden mikrohetkissä. Resonanssilla tarkoitetaan välittämisen ja rakkauden vaikutusta nonverbaalissa vuorovaikutuksessa, jolloin toisten eleitä matkitaan ja tunnetiloja peilataan. Rakkauden mikrohetket todistavat turvallisesta, arvostavasta ja luottamuksellisesta ilmapiiristä ja keskinäisistä suhteista (Uusitalo & Vuorinen 2023). Aikuisen läsnäolo ja lapsen huomiointi on varhaiskasvatuksen onnistumisen edellytys ja suurin välittämisen teko (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 16). Läheisyys tuo turvaa, eikä sitä tarvitse rajoittaa.

5 Pedagoginen rakkaus kasvatustyössä

Pohja sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle rakennetaan varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus 2022: 23). Positiivisen kasvatuksen ja siitä kumpuavan pedagogisen rakkauden periaatteena on hyvinvoinnin ja pedagogisen rakkauden opettaminen muiden kouluaineiden tavoin. Perinteisten taitojen nojalle nostetaan hyvinvointitaitojen ja hyvän luonteen taitojen opettaminen, jotka lisäävät koko kasvatusyhteisön hyvinvointia. (Leskisenoja 2019: 23–24.) Oppimista ja hyvinvointia tukevat sosioemotionaaliset taidot, myönteiset tunteet ja ihmissuhteet, vahvuusperustainen toiminta, merkityksen ja tarkoituksen tunteet (Noble & McGrath 2008: 122).

Nuorista tehdystä tutkimuksesta selviää, että nuoret, joiden vanhemmat reagoivat lastensa saavutuksiin onnistumisesta tai epäonnistumisesta huolimatta, menestyvät opinnoissaan parhaiten (Aunola ym. 2000). Seligman (2008: 257) osoittaa saman pätevän pieniin lapsiin. Vastaamalla lapsen aloitteisiin lapsi oppii, että hänen teoillaan on vaikutus ja että hänellä on väliä. Myös Uusiautin ja Määttän (2013: 89) mukaan vasta tultuaan hyväksytyksi lapsi avartuu ja voi vapaasti kasvaa ja kehittyä sellaiseksi, kun haluaa. Autoritäärinen kasvattaja toimii kontrolloiden ja määräten, kun taas auktoritatiivinen kasvattaja toimii lapsen edun mukaisesti, kunnioittavasti, lämpimästi ja

rajoja asettaen. Ideaali kasvattaja on salliva ja johtaa auktoriteettiasemassa lapsen etu edellä. Lapsikeskeisyys ja sen pohjalta tehdyt päätökset lisäävät kasvattajan luotettavuutta lapsen näkökulmasta. (Aunola ym. 2000: 217.) Rakkaus ja auktoriteetti kulkevat käsi kädessä (Määttä & Uusiautti 2014: 7).

5.1 Myönteiset tunteet ja niiden vahvistaminen

Psyykinen hyvinvointi rakentuu myönteisistä tunteista, kuten rakkaudesta, kiitollisuudesta ja myötätunnosta (Seligman 2008: 269). Myönteisten tunteiden avulla yksilö on joustavampi, sopeutuvampi ja avoimempi oppimaan, havainnoimaan, tekemään päätöksiä ja ottamaan palautetta vastaan. Myönteiset tunteet kerryttävät psyykkisiä ja sosiaalisia voimavaroja ja parantavat hyvinvointia pitkällä aikavälillä. (Gable Gable, Reis, Impett, & Asher 2004; Lipponen 2023.) Myönteiset tunteet vahvistavat itsetuntoa ja lisäävät positiivisia oppimiskokemuksia (Leskisenoja 2019: 73). Lisäksi ne parantavat kognitiivista suorituskykyä, nopeuttavat palautumista, lisäävät työssä menestymistä ja vahvistavat immuunijärjestelmää (Diener & Chan 2010: 41–42; Sajaniemi 2015). Myönteiset tunteet synnyttävät uusia vahvuuksia ja kehittävät lasten luovaa ajattelua (Seligman 2008: 252–253; Ranta: 2020: 14).

Lapsilla myönteiset tunnetilat nousevat neljän biologisen järjestelmän kautta; lapsen kokiessa tutkimisen ja löytämisen tuomaa hallinnan tunnetta, riehakkaan fyysisessä leikissä vertaisten kanssa, hoiva- ja kiintymyssuhdekokemuksissa sekä kumppanuudessa, jolla viitataan anteliasuuteen, paneutuvaan osallisuuteen ja ryhmäyhteisyyteen. Syvimmät mielihyvän tunteet syntyvät siis *yhteydessä*, jaetussa vuorovaikutuksessa. (Sajaniemi 2015.) Yhteydestä puhuttaessa autonomisessa hermostossa käynnistyy ns. yhteen asettumisen järjestelmä, jolloin ihminen on keskittyneessä ja rennossa olotilassa turvallisessa vuorovaikutuksessa (Köngäs 2018: 127). Yhteyden katketessa aivoissa aktivoituvat fyysiseen kipuun stimuloivat alueet, ja siksi yhteyden palauttaminen ja suojeleminen on keskeistä (Sajaniemi 2015).

Positiivisten tapahtumien jakaminen ja muiden aktiivinen reagoiminen niihin tutkitusti nostattaa positiivisuutta ja hyvinvointia yksilö- ja ryhmätasolla. Yhdessä koettu ilo moninkertaistaa onnea, rakentaa mielenterveyden perustaa, suojaa syrjäytymiseltä, kasvattaa sosiaalista hyvinvointia ja luo sosiaalisia voimavaroja (Gable ym. 2004: 228–229, 241; Sajaniemi 2015.) Rakentava ja aktiivinen vuorovaikutus kasvattaa rakkautta ja sitoutumista (Seligman, Ernst, Gillham, Reivich & Linkins 2009: 297). Yhteydessä

kanssa säätelyn komponentit vahvistavat tunteiden ja stressin säätelyä sekä mahdollistavat myönteisten ja kielteisten tunteiden sietämisen (Sajaniemi 2015; Diener & Chan 2010: 41–42). Myönteiset tunteet ja niiden ilmaiseminen kasvoilla myös esimerkiksi vähentää rasismia ja lisää yhteyttä, yksilötason inklusiota sekä integraatiota (Johnson & Fredrickson 2005).

Myönteiset tunnetilat ravitsevat aivoja, avaavat mahdollisuuksia ja vahvistavat kehitystä, joka lisää yhteyksiä aivoissa ja näin laajentaa toimintamahdollisuuksia (Sajaniemi 2015). Myönteiset tunteet johtavat tutkimiseen, oppimiseen ja omien vahvuuksien löytämiseen. Ne kehittävät elinikäisiä sosiaalisia, älyllisiä ja kehollisia voimavaroja. (Seligman 2008: 250.) Myönteiset tunteet käynnistävät itseään kasvattavan kehän, joka syntyy motivaatiosta, kehittymisestä ja onnistumisen tunteista. Vahvistamalla myönteisiä tunteita kasvattajat myötävaikuttavat oppimista edistävän kehän syntymiseen, joka mahdollistaa myönteisiä oppimiskokemuksia. (Opetushallitus 2022: 24.)

Kaikkien tunteiden salliminen viestii lapselle hyväksytyksi tulemistä. Lapsen heikkouksiin tai negatiivisiin tunnepurkauksiin on suhtauduttava samalla intensiteetillä, kuin vahvuuksiin ja myönteisiin tunteisiin. (Seligman 2008: 253.) Aikuisen tehtävä on auttaa lasta tunnistamaan ja purkamaan voimakkaat emootiot turvallisessa vuorovaikutussuhteessa, esimerkiksi lapsen tunnekaappauksessa (Köngäs 2018: 127). Sommerin ja muiden (2016) tutkimuksesta selviää, että kielteisten tunteiden salliminen ja myönteisten tunteiden vaaliminen yhtäaikaaisesti vahvistavat resilienssiä myös pitkittyneissä kriiseissä ja vähentävät hoitoalalla tehtyjä virheitä merkittävästi. Vaikeiden tunteiden keskellä voi resilienssin avulla tuntea ja tunnistaa myönteisiä tunteita, jotka toimivat hyvinvoinnin rakennuspaloina (Lipponen 2023). Siksi on ratkaisevaa, että myös kielteiset tunteet sallitaan ja kohdataan tunneälykkäästi varhaiskasvatusympäristössä.

Resilienssi tarkoittaa kapasiteettia sietää vastoinkäymisiä (Lipponen 2023) ja kehittää hyvinvointia ylläpitäviä tekijöitä ammentamalla hyvinvointia lisääviä kokemuksia yhteisöstä, ympäristöstä ja kulttuurista (Ungar 2008: 225). Resilientin omaavat ihmiset käyttävät myönteisiä tunteita hyväkseen palautumisessa ja löytävät tunneällyn avulla merkityksellisyyttä tapahtumista (Tugade & Fredricson 2004). Resilienssi vahvistuu vastoinkäymisissä ja harjaantuu ongelmanratkaisutilanteissa. Vastoinkäymiset ja vaikeat tunteet kasvattavat itsemyötätuntoa eli vaikeiden asioiden vastaanottamista ymmärtävyydellä. (Lipponen 2023.)

Ryhmän joustavuutta ja tuloksellisuutta edesauttavat myönteiset tunteet ja resilienssi, jotka vahvistavat ryhmän sisäistä tiedonkulkua, kollektiivista auttamista, sosiaalisten verkostojen rakentumista ja rohkaisevan ilmapiirin luomista. Tuloksellisuus, selviävyys ja yhteistyö rakentuvat kollektiivisesti koettujen myönteisten tunteiden pohjalta, kuten optimistisuuden, innostuksen, rentouden ja tyytyväisyyden kautta. Kohtaamiset, tutustuminen ja yhdessä vietetty aika kasvattavat sosiaalista pääomaa. (Meneghel, Salanova & Martínez 2016: 248–250.) Sijoittamalla sosiaaliin voimavaroihin jokainen saa kokemuksen olevansa auttamisen ja suhteen arvoinen (Lipponen 2023).

5.2 Pedagogisen rakkauden opettaminen

Rakkautta opetetaan oman itsensä ja toisten kohtaamisen kautta, joka pohjimmiltaan on rakkaudellisten tekojen ja toisen arvostamista (Vuorikoski, Törmä & Viskari 2003: 276; Uusitalo & Vuorinen 2023). Rakastava kasvatussuhde on dialogista kohtaamista, sydämellä kuuntelemista sekä teeskentelemätöntä ja kunnioittavaa vuorovaikutusta. Tällaisista kohtaamisista syntyneiden lämpimien tunteiden merkitys on suurempi, kuin pelkkä tiedon tai taidon siirtäminen kasvattajalta kasvatettavalle. (Viskari 2003: 155–156; Vuorikoski ym. 2003: 276.) Rakastetuksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemus opettaa yksilöä vaalimaan hyvinvointia suojaavia tekijöitä sekä edistämään hyvinvointia aktiivisena toimijana yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoisesti (Leskisenoja 2019: 17–24).

Pedagoginen rakkaus varhaiskasvatuksessa näkyy myönteisyytenä, kannustamisena, arvostamisena ja huolenpitona, jota ei tarvitse tai pysty ansaita, ja johon eivät vaikuta lapsen onnistuminen tai epäonnistuminen (Uusiautti & Määttä 2013: 89). Rakkaus ja hyväksyvä vuorovaikutus kohdistuu kaikkiin lapsen käyttäytymisestä tai vastaanottokyvystä huolimatta. Voima on vilpittömissä ja voimaannuttavissa sanoissa, jotka antavat tunnustusta, arvostusta ja kiitosta lapselle. (Leskisenoja 2019: 112.) Kiittäminen ja lapsen huomaaminen eivät menetä vaikutustaan edes runsain määrin käytettynä (ks. Aunola ym. 2000). Kuten Uusiautti ja Määttä (2013: 89) toteavat, kunnioittaminen ja arvostus rakentavat lapsen itsetunnon ja -arvon tunteen.

Rakkaudellinen kasvattaja on lapsen kehityksen tukemisen kannalta parempi, kuin emotionaalisesti etäinen kasvattaja (Skinnari 2000: 87; Aunola ym. 2000; Seligman 2008: 257; Uusiautti & Määttä 2013: 89). Opettamalla lapsille läsnäolon taitoa vaalimalla sitä päivittäin lapset tulevat empatiatietoisemmiksi, joka lisää myönteistä vuorovaikutusta

kasvatusympäristössä (Uusitalo & Vuorinen 2023). Rakkaus laajentaa ymmärrystä ja kasvattaa myönteistä, toiveikasta ja luottavaista suhtautumista toisiin ja ympäristöön (Salomaa 1947: 119).

Kasvattajan ja kasvatettavan välisistä kohtaamisista merkityksellisiä ja rakkaudellisia tekevät aktiivinen vuorovaikutus ja reagointi toisen elämäkokemukseen ja ajatuksiin (Opetushallitus 2022: 24; Meneghel ym. 2016: 248–249; Seligman ym. 2009: 297; Uusitalo & Vuorinen 2023). Kasvattajan kommunikoiminen on poikkeuksetta kunnioittavaa ja kaunista (Leskisenoja 2019: 112). Ongelmapuheen sijaan kasvattaja käyttää voimavaroja lisäävää taitopuhetta, kuten haastavan käytöksen sanoittamista luonteenvahvuuksien runsautena tai vähäisyytenä. Taitopuhe tekee vahvuuskielen tunnetuksi, joka on ehdoton uusien vahvuuksien tunnistamiseksi lapsille. Vahvuuskeskeisessä opetuksessa keskeistä on kehumisentaidon opettaminen antamalla oikea-aikaista ja aiheellista palautetta sekä onnistumisen näkyvyyden lisääminen dokumentoinnin keinoin. (Uusitalo & Vuorinen 2023.)

Mallintamalla läsnäoloa, empatiaa ja kiinnostusta lapset mallioppivat pedagogista rakkautta ja sosiaalista älykkyyttä vuorovaikutussuhteissa. Sosiaalinen älykkyyys on kyvykkyyttä kohdata ihmisiä vuorovaikutustilanteissa saaden vastapuolen tuntemaan olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi. Sosiaalisesti älykäs ihminen on resilientti, itsetietoinen ja empaattinen, ja hallitsee sosiaaliset tilanteet ja säännöt. (Tugade & Fredrickson 2004; Uusitalo & Vuorinen 2023.)

Kieltämisen ja rajojen asettamisen tehtävä on suojella lasta. Turvallisessa ilmapiirissä lapselle kerrotaan ymmärrettävästi rajojen asettamisen syy, eikä kasvattajien tule sekoittaa ei-sanon käyttämistä heille epämiellyttävän asian rajoittamiseen. (Seligman 2008: 260–261.) Vaihtoehtoisesti kasvattaja voi ohjata lasta toimimaan eri tavalla tai valmistaa ympäristön lapsiystävällisemmäksi. Myönteinen huomio sen sijaan ruokkii lapsen kokeiluhalua ja autonomisuutta (Uusiautti & Määttä 2013: 89; Seligman 2008: 262).

5.3 Rakenteet pedagogisen rakkauden mahdollistajana

Ympäristön rakenteilla ja toimintamalleilla on enemmän painoarvoa yksilön hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen tukemiseen kuin yksilöllä tai yhteisöllä (Ungar 2008). Esimerkiksi yksilön vahingollisen riisikäyttämisen tiedetään kumpuavan ympäristön rakenteista

eikä yksilöstä (Lipponen 2023). Vasta toimivien rakenteiden keskellä lapsi voi vastaanottaa pedagogisen rakkauden helmiä, kuten sosioemotionaalisia taitoja tai vahvuuskeskeisyyttä elämäänsä. Siksi pedagogisen rakkauden toteutumista tukevat ja mahdollistavat rakenteet ovat ratkaisevia suotuisan kasvuympäristön ja pedagogiikan hedelmällisyyden kannalta. (Noble & McGrath 2008: 119; Leskisenoja 2019: 40–41.)

Ungarin (2008: 227) tutkimusta soveltaen pedagogista rakkautta kannattelevat rakenteet ovat kulttuuri, yhteisö, suhteet ja yksilö, joiden perspektiiveistä pedagogisen rakkauden toteutumista tulisi tarkastella. Miten esimerkiksi fyysinen ja rakenteellinen konteksti, lasten perusturva, rakkauden pedagogiikan ja toiminnan sisältö, työyhteisön ilmapiiri ja toimivuus sekä aikuisten kasvatustietoisuus toteutuvat näillä rakenteellisilla tasoilla (Pihlaja 2001)? Rakenteet toimivat pedagogisen rakkauden mahdollistajana sekä toiminnan reflektoinnin ja kehittämisen kriteereinä (ks. esim. Opetushallitus 2022; Leskisenoja 2019).

Kulttuurilliselle tasolle kuuluvat erilaisten arvojen ja ideologioiden hyväksyminen sekä yhteisön ja yksilön resilienssi ja kyky kehittyä moninaisuuden keskellä. Yhteisötasolla tarkastellaan sosiaalisten, fyysisten ja henkisten tarpeiden täyttämistä ja turvaamista, väkivallan suvaitsemattomuutta ja ehkäisemistä, kasvatusyhteisön kapasiteettia vastata ongelmakäyttäytymiseen sekä toteuttaa tasa-arvoa. Suhde tasolla tarkastellaan kasvattajien ja kasvatettavien välisiä suhteita, sosiaalista kompetenssia ja tuen antamista, lapsiryhmän integraatiota sekä lasten vertaissuhteiden laatua. Yksilötasolla reflektoidaan subjektiivisten taitojen ja kasvun kehittymistä, pedagogisten tavoitteiden saavuttamista ja inklusiivisen tuen saamista pedagogisen rakkauden näkökulmasta. (Ungar 2008: 227; Opetushallitus 2022; Leskisenoja 2019: 39–43.)

Kehittämällä rakenteita, jotka vahvistavat lapsen hyvinvoinnin ja kasvun suojaavia tekijöitä, varhaiskasvatustyö on lapsilähtöistä ja inklusioperiaatteen mukaista (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022). Rakenteita hiomalla epäkohtiin voidaan puuttua tehokkaasti ja ennaltaehkäisevästi. Toimintatapojen muokkaamisessa keskeistä on yhteistyö yhdessä asetettuja tavoitteita ja päämäärää kohti (Lipponen 2023). Parhaimmillaan ympäristö tarjoaa lapselle turvallisuuden tunteen, joka välittyy rakastavien aikuisten kautta (Skinnari 2000:103).

Kiteytettynä turvallisuuden vaaliminen on toiminnan edellytys ja pääprioriteetti varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 58 §; Helsingin

varhaiskasvatussuunnitelma 2022: 13, 30; Opetushallitus 2022: 35). Varhaiskasvatushenkilöstö huolehtii, että koko yhteisö on fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti ja emotionaalisesti turvassa. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. (Opetushallitus 2022: 24, 35.) Turvallisuuden tunne synnyttää myönteisiä tunteita ja uteliaan suhtautumisen ympäristöön, jolloin voimavarat kehkeytyvät toimijuuden sivutuotteena (Seligman 2008: 250–251).

6 Kehittämistehtävä

Pedagogista rakkautta voi hyvinvoinnin kaltaisesti opettaa ja oppia (Seligman 2002; Vuorikoski ym. 2003: 276; Leskisenoja 2019: 23). Rakkaus opettaa lapsia toimimaan omassa elämässään ja yhteiskunnassa eettisesti ja kestävästi, ja rakkauden kasvaminen lisää kokemusta hyvästä ja merkityksellisestä elämästä. Oppimalla ja ymmärtämällä rakkauden luonteen, lapsi oppii soveltamaan sitä itseään ja muita kohtaan. (Seligman 2002.) Yhteistyöpäiväkodin erityispedagogiikka kumpuaa kristinuskon kulmakivistä eli agape-rakkaudesta toisia kohtaan. Rakkauden pedagogiikassa rakkaus on kaikkia muita arvoja korkeammalla, ja ohjaa ylimpänä auktoriteettina yksikön toimintaa ja pedagogisia ratkaisuja. (Toimintasuunnitelma 2023–2024 Päiväkotiki Agape.)

Yhteistyöpäiväkodissa ei ole saatavilla materiaalia, josta pedagogisen rakkauden ydinarvot, periaatteet ja käytänteet ilmenisivät kohdennetusti. Pedagogiset ratkaisut ovat dokumentoitu yksikön pedagogiseen suunnitelmaan, mutta suvereenia koostetta pedagogisesta rakkaudesta ei ole. Ryhmän pedagoginen suunnitelma on muiden asiasisältöjen ja yleistekstin takia epäkäytännöllinen esittelemään pedagogista rakkautta esimerkiksi kieliharjoittelijoille ja perheille. Pedagogista rakkautta kuvaava dokumentti olisi arvokas lisä perehdyttämisen prosessissa ja auttaisi lisäämään vanhempien tietoisuutta ja ymmärrystä aiheesta. Yhteistyöpäiväkodilla on tarve helposti lähestyttävälle dokumentille, jossa esitetään pedagogista rakkautta selkeästi ja kiteytetysti.

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä on materiaalipaketti ja posterit, joissa esitetään pedagogista rakkautta yhteistyöpäiväkodin toimintaympäristössä helposti ymmärrettävästi ja informatiivisesti. Tuotoksen tarkoitus on tehdä pedagogisesta rakkaudesta näkyvää ja lähestyttävää. Kompaktista materiaalipaketista hyötyy henkilöstö, joiden jonka aika ja läsnäolo palvelee parhaiten vuorovaikutustilanteissa

lasten ja perheiden kanssa. Koska huoltajien käytettävä aika päiväkodissa on usein lyhyttä, nopeasti silmältävä posterit pedagogisesta rakkaudesta palvelee myös perheitä. Vastaan yhteistyöpäiväkodin tarpeeseen kehittämällä kompaktin tuotoksen pedagogisesta rakkaudesta kristillisessä kontekstissa. Aineistonkeruumenetelmiksi valitsin havainnoimisen (Koivunen & Lehtinen 2015) ja puolistrukturoidun yksilöhaastattelun (Hirsijärvi & Nurmi 2008).

7 Materiaalipaketin ja posterin kehittämisprosessi

Materiaalipaketin ja posterin kehittämisprosessi alkoi tutkimusluvan hakemisella agapekeskukselta. Luvan myöntämisen jälkeen yhteistyöpäiväkodille välitettiin vanhempien informointikirje, jossa huoltajille kerrottiin opinnäyteyhteistyöstä ja havainnoinnista aineistonkeruumenetelmänä (ks. liite 1). Huoltajille kerrottiin mahdollisuudesta kieltää lapsen osallistuminen havainnointiin. Aineistoa kerättiin havainnoinnin lisäksi haastattelemalla työntekijöitä, jota varten oli erillinen työntekijöiden suostumuslomake.

7.1 Havainnointi

Aloitin aineistonkeruun havainnoinnilla. Päädyin tähän järjestykseen, koska haastateltavia työntekijöitä oli vähän ja halusin havainnoinnilla saada lisäinformaatiota haastatteluihin. Havainnoiminen auttoi yhdistämään teorian ja käytännön keskenään, ymmärtämään pedagogista rakkautta yhteistyöpäiväkodin toimintaympäristössä ja orientoitumaan haastatteluihin suunnitteleamalla osuvat haastattelukysymykset havainnoinnista saadun aineiston perusteella.

Havainnoin samaa 5–6-vuotiaiden ryhmää yhteensä kolmena havainnointikertana, kolmena peräkkäisenä päivänä ja kolmen tunnin jaksoissa klo 10–13 välillä. Havainnoitavassa ryhmässä oli yhteensä 13 lasta. Havainnointipäiviin sisältyi erilaisia toimintatuokioita viikkorutiinien lisäksi. Kukaan vanhemmista ei kieltänyt lapsensa osallistumista havainnointiin.

Esittäydyin lapsille opinnäytetyöntekijänä. Koska olin aiemmin toiminut päiväkodissa sijaisena, olin suurimmalle osasta lapsia entuudestaan tuttu. Useammalla peräkkäisellä havainnointikerralla halusin varmistaa, että minulle tuntemattomat lapset tottuvat paikalla olooni ja rentoutuvat toimimaan ryhmässä luonnollisesti. Havainnoijan roolissa olin lähinnä ulkopuolinen sivusta seuraaja. Päiväkodin toimintaan osallistuin vain

tilanteiden vaatiessa, jotta ryhmän toiminta pysyi verkkaisena. Tällaisia tilanteita olivat esimerkiksi ruokailut ja jumppahetket, jolloin koin luontevammaksi osallistua toimintaan kuin tarkkailla sitä passiivisena havainnoijana. Näin havainnoinnissa yhdistyivät strukturoitu ja vapaamuotoinen menettelytapa. (Koivunen & Lehtinen 2015: 56–57, 80.)

Yhteistyöpäiväkodissa havainnoiminen alkoi esittäytymällä lapsille aamupiirissä. Kerroin lapsille, että teen havainnointia koulutyötä varten ja tarkoitukseni on selvittää, miten rakkaus näkyy juuri tässä päiväkodissa. Korostetusti toin ilmi, että muistiinpanojen kirjaaminen tai havainnointi ei kohdistu lapseen vaan toimintaan, jossa rakkaus näkyy. Tällä pyrin pitämään ilmapiirin tavallisena, turvallisena ja rentona (Koivunen & Lehtinen 2015: 80). Henkilöstölle puolestaan kerroin opinnäytetyön taustasta ja siitä, että havainnoinnissa ei arvostella henkilökuntaa tai toimintatapoja.

Havainnointi tapahtui systemaattisesti suunnittelemalla ja jakamalla päiväkohtaisesti havainnointiaiheet etukäteen. Havainnoimisen aikana kirjoitin muistiinpanoja paperille aktiivisesti, huolellisesti ja yksityiskohtaisesti. Erillisten havaintojen lisäksi muistiinpanoihin kirjasin päivämäärät, kellonajat, lasten ja aikuisten määrät ja toimintatuokioiden nimet. Ahkeralla kirjoittamisella pyrin pitämään aineiston mahdollisimman luotettavana ja monipuolisena (Koivunen & Lehtinen 2015: 39, 46–47).

Havainnointiaiheet nousivat luvussa 5 esitettyjen nostojen perusteella. Havainnoin kohteena olivat pedagogisen rakkauden toteutumista tukevat rakenteet, henkilöstön toimintatavat ja -mallit sekä pedagogisen rakkauden vaikutus kasvatusympäristöön, kuten myönteisen ilmapiirin ylläpitämiseen (ks. luvut 5.1 ja 5.3). Keräsin aineistoa siitä, miten lapset vastaavat pedagogiseen rakkauteen ja miltä pedagoginen rakkaus konkretiassa näyttää (ks. luku 5.2). Havainnointisuunnitelmaan kirjasin päiväkohtaisiksi aiheiksi aikuisten esimerkin, verbaalin ja non-verbaalin vuorovaikutuksen, taitopuheen käyttämisen, myönteisiin ja negatiivisiin tunteisiin vastaamisen, kieltämisen, huolenpidon osoittamisen esimerkiksi sanojen ja kosketuksen avulla, toimintaa ylläpitävät rakenteet ja niitä suojaavat tekijät. Lapset eivät olleet välittömästi havainnoinnin kohteena, mutta heidän toimintansa ja vertaiskulttuurinsa kautta havainnoin pedagogisen rakkauden vaikutusta ja sitä suojaavien tekijöiden toteutumista yhteistyöpäiväkodissa (Lipponen 2023; Ungar 2008).

Havainnoimisen jälkeen luokittelin aineiston kehittämistyötä ajatellen (Koivunen & Lehtinen 2015: 15). Luokittelu oli itselleni tärkeä apuväline olennaisten ja teorian tukevien ilmiöiden seulomiselle aineistosta tuotoksen kehitysmielessä. Luokittelussa kirjoitin havainnoinnin aihealueita koskevan suunnitelman marginaaliin tekemäni päähavainnot ja yhtymäkohdat teoriapohjaan. Osalle näistä havainnoista annoin omat väritunnuksensa erottamaan ne omiksi kategorioikseen. Tämän jälkeen käsittelin kaikki havainnointimuistiinpanot alleviivaamalla havaintoja väritunnuksien mukaan. Alleviivatuista havainnoista keskeisimmät kirjoitin erilliseen miellekarttaan oman hahmottamisen ja ajatustyön tueksi. Näin erotin aineistosta kehittämistehtävän tarkoitusta palvelevat havainnot tuotoksen kehittämistä varten.

Miellekartan ympärille valikoituivat neljä pääteemaa, jotka olivat agape-rakkaus, pedagogiset menetelmät, myönteiset tunteet ja ilmapiiri sekä läsnäolo ja vuorovaikutus pedagogisen rakkauden tavoitteena yhteistyöpäiväkodissa. Rakenteet kategorisoitin läsnäolon ja vuorovaikutuksen sarakkeeseen, koska rakenteet mahdollistavat ja suojaavat päiväkodin kollektiivista tavoitetta tehdä kasvatustyötä läsnäolevalla työotteella. Myös kieli sai oman värikoodinsa, ja sillä erotin aineistosta kasvattajien verbaalin ja non-verbaalin kommunikoinnin. Miellekartan ulkopuolelle listasin erillisiksi huomioiksi lasten vertaiskulttuurin, henkilöstön panoksen, kielteiset tunteet ja kieltämisen.

7.2 Haastattelu

Haastatteluun toisena aineistonkeruumenetelmänä päädyin opinnäytetyöprosessin alussa. Pedagogisen rakkauden vierauden vuoksi pidin tärkeänä osana kehittämistyötä kuulla asiantuntijaroolissa olevia työntekijöitä. Haastattelin yhteistyöpäiväkodin neljää pitkäaikaisinta pedagogia, jotka ovat olleet mukana rakkauden pedagogiikan kehittämisessä Päiväkotiki Agapessa. Poikkeuksena haastattelin lisäksi yhtä tuoreempaa pedagogia, jonka rakkauskeskeinen työote oli huomionarvoista kehittämistehtävän kannalta. Haastateltavina olivat kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa ja Agape-keskuksen koulupsykologi. Haastattelut kestivät 30–60 minuuttia ja ne pidettiin lepohetkien aikana paikan päällä hiljaisessa tilassa. Yksi haastatteluista toteutettiin puhelimitse.

Haastateltavien pienen määrän takia valitsin menetelmäksi puolistrukturoidun haastattelun. Puolistrukturoidussa yksilöhaastattelussa vastaaminen on

vapaamuotoista ja rajoittamatonta tiettyjen teemojen sisällä. Haastattelijana toimin aktiivisena kuuntelijana ja rohkaisin haastateltavia luomalla haastattelutilanteesta dialogimaisen. Haastateltavat vastasivat esittämiini kysymyksiin omin sanoin ilman vastausvaihtoehtoja. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47–48, 102–105.)

Myös haastattelukysymykset määräytyivät pedagogista rakkautta kasvatustyössä käsittelevän luvun 5 perusteella. Haastatteluiden aiheiksi teoriaosuuden ja havainnoinnin pohjalta täsmentyivät pedagoginen suhde, pedagoginen rakkaus työyhteisössä ja -ympäristössä sekä työyhteisön rakenteet ja toimintatavat (ks. luvut 5.1, 5.2 & 5.3). Suunnittelin haastattelukysymykset temaattisiksi, dynaamisiksi ja linjakkaisiksi. Kysymysten oli tarkoitus lisätä tuotoksen validiteettia, tuoda siltoja teoriaosuuden ja käytännön välille sekä aiheuttaa merkityssuhteita haastateltavien tajunnassa. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 49, 105–106.) Ensimmäisen haastattelun jälkeen muokkasin kysymysrunkoa toimivammaksi karsimalla neljä epärelevanttia kysymystä pois ja muotoilemalla muutamaa kysymystä ymmärrettävimmiksi. Haastattelukysymykset ovat esitettynä liitteessä 3.

Haastattelut aloitin läpikäymällä haastateltavien kanssa haastateltavan suostumusdokumentin (ks. liite 2). Kerroin haastattelun vapaaehtoisuudesta, anonymiteetin säilyttämisestä, haastattelun äänittämisestä, aineiston käsittelystä ja hävittämisestä sekä keskeyttämismahdollisuudesta missä vaiheessa tahansa. Haastateltavat antoivat kirjallisen suostumuksen yhtä puhelinhaastattelua lukuun ottamatta, jossa suostumus myönnettiin suullisesti. Kaikki pyytämäni pedagogit suostuivat haastateltaviksi.

Haastattelut etenivät joustavuusperiaatteella. Esitin haastattelukysymykset kronologisessa järjestyksessä, mutta riippuen vastauksista saatoin ohittaa yksittäisiä kysymyksiä. Dialoginen haastattelutyö mahdollisti haastateltavien henkilökohtaisten näkökulmien esiintuomisen ja niihin tarttumisen. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 96–98, 47–48, 102.) Tarvittaessa esitin täsmentäviä lisäkysymyksiä ja havainnollistavia esimerkkejä. Äänitin haastattelut väärinymmärrysten ja dokumentointivirheiden välttämiseksi. Äänittäminen auttoi kohdistamaan kaiken huomioni haastateltavien kuuntelemiseen. Oman muistini tueksi kirjasin lyhyitä muistiinpanoja paperille haastattelun aikana.

Aineiston käsittely eteni tarkkarajaisesti laatimani aineistohallintasuunnitelman mukaisesti. Muutamien päivien sisällä haastattelujen pitämisestä litteroin äänitykset tekstitiedostoiksi, jotka tallensin tietoturvallisesti Metropolian verkkolevylle. Haastateltavien nimet muutin litteroinnin yhteydessä peitenimiksi Vastaja 1, Vastaja 2 ja niin edelleen. Äänitallenteet ja omat muistiinpanoni haastattelutilanteista tuhosin luvattusti tallentamisen jälkeen. Tämän jälkeen tulostin litteroidut tekstitiedostot paperiversioiksi kehittämistehtävää varten.

Luokittelin tulostetut haastattelut samalla tavalla, kuin havainnointiaineiston aikaisemmin. Alleviivasin haastattelut miellekartan mukaisilla väreillä ja kirjoitin teorian yhtymäkohtia marginaaliin. Värikoodit koskivat agape-rakkautta, pedagogisia menetelmiä, myönteisiä tunteita ja ilmapiiriä, läsnäoloa ja vuorovaikutusta, rakenteita, lasten vertaiskulttuuria, henkilöstön panosta, kielteisiä tunteita ja kieltämistä sekä kieltä. Alleviivausten perusteella kirjoitin tuttuun tapaan kehittämistehtävän kannalta tärkeimmät pääkohdat samaan miellekarttaan, johon olin koonnut havainnointiaineiston pääkohdat. Miellekartan valmistuttua etenin kehittämistehtävän seuraavaan vaiheeseen, tuotoksen kehittämiseen.

7.3 Eettinen tarkastelu

Hyviä tutkimuskäytänteitä noudattaen toimin eettisesti opinnäytetyön kaikissa vaiheissa. Tutkimusluvan hakemisen yhteydessä toin ilmi ilmoitusvelvollisuuteni aineistonkeruun aikana nousevista mahdollisista vaaratilanteista ja luottamuksellisuuden korostamisen lapsiin liittyvissä arkaluontoisissa asioissa. Ennen aineistonkeruun aloittamista yhteistyöpäiväkodilla huomioin lapsien osallisuuden opinnäytetyöhön. Tämä näkyi esimerkiksi tekemällä opinnäyteyhteistyöstä läpinäkyvää huoltajille ja viestimällä huoltajien oikeudesta kieltää lapsen osallistuminen havainnointiin vanhempien informointikirjeessä. Työelämäkumppanin kanssa kommunikoin avoimesti pitämällä heidät ajan tasalla opinnäytetyön vaiheista ja kehittämistehtävän etenemisestä.

Haastattelijan ja havainnoijan rooleissa toimin sensitiivisesti ja ammatillisesti. Aineistonkeruun aikana dokumentoin vain ennakoasenteettomia ja relevantteja havaintoja puolueettomasti ja luvanvaraisesti. Dokumentoin kaikki muistiinpanot kunnioittavaan ja ymmärtäväiseen sävyyn sekä säilytin lasten ja työntekijöiden anonymiteetin. (Koivunen & Lehtinen 2015: 63–64, 78–81, 94.) Lisäksi huolehdin siitä,

että olen yhteistyöpäiväkodin työntekijöiden ja perheiden tahoilta helposti saavutettavissa kirjaamalla yhteistietoni näkyville välittämiini tiedotteisiin.

Kehittämistehtävään valitsin vain tutkimustiedon vahvistavia nostoja opinnäytetyön aineistosta. Materiaalipaketti ja tuotos syntyivät reflektiivisesti vertaamalla keskenään tutkimustietoa, asiantuntijapedagogien palautetta ja keräämääni aineistoa. Palautekertojen välissä välitin lisäksi keskeneräisessä vaiheessa olevan opinnäytetyön yhteistyöpäiväkodille muutamia kertoja heidän sitä pyytäessään.

Opinnäyteprosessissa noudatin tinkimättömästi tutkimusluvan yhteydessä ilmoittamaani toteutussuunnitelmaa. Opinnäytetyöprosessin ajan huolehdin työelämäkumppanin tiedottamisesta ja jouhevasta aikataulutuksesta. Annoin yhteistyöpäiväkodille runsaasti aikaa palautteen antamiseen molemmilla kerroilla. Näillä toimenpiteillä tein opinnäyteyhteistyöstä turvallista lapsille ja eettisesti kestävästä yhteistyöpäiväkodille. Eettisesti problemaattisia tilanteita ei opinnäyteyhteistyön aikana tapahtunut.

8 Tuotos

Työelämäkumppanin tarpeeseen vastasi parhaiten rönsyilemätön, selkeä ja kaikin tavoin sisältöä ytimekkäästi avaava kokonaisuus pedagogisesta rakkaudesta kristinuskon viitekehyksessä. Yhteistyöpäiväkodin tarpeeseen ja keräämääni aineistoon nojaten kehitin tuotoksen, joka esittelee pedagogista rakkautta lasten perusturvan merkityksen, pedagogiikan ja toiminnan sisällön, työyhteisön ilmapiirin ja toimivuuden sekä rakenteellisen kontekstin näkökulmista.

Kehittämistyön pohjana käytin miellekarttaa, johon olin koonnut aineistosta eniten toistuvat teemat ja läpileikkaukset teoriaosuuteen. Koska tuotos kehitettiin työelämäkumppanin tarpeeseen, sisällytin materiaalipakettiin yhteistyöpäiväkodille merkityksellisiä komponentteja. Näitä olivat muun muassa aineistossa nousseet vakaumukselliset arvovalinnat, Raamatun rakkauskäsitys ja rakkauden kielet, joita en opinnäytetyön teoriaosuudessa ollut nostanut esiin. Kehittämistyön aloitin materiaalipaketista, jonka valmistuttua kokosin materiaalipaketin pääkohdat posteriin.

Tuotoksen agendana oli yhdistää tutkimustieto ja käytäntö keskenään, jottei pedagogisen rakkauden käsite jäisi irralliseksi tai abstraktiksi lukijalle. Tarkoituksen

täyttymiseksi ilmensin pedagogista rakkautta tuotoksessa niin, että lukija voi taustastaan riippumatta ymmärtää, mistä pedagogisessa rakkaudessa, kristillisessä painotuksessa ja yksikön toimintakulttuurissa on kyse. Kehitin materiaalipaketin ja tuotoksen ensikatsaukseksi lukijalle, jolle tematiikka on entuudestaan tuntematon aihe. Tästä syystä tuotos ei saanut olla vaikeaselkoinen vaan helposti lähestyttävä.

Pedagogisen rakkauden toteutumisen ydin on sitä kannattelevissa ja suojaavissa rakenteissa. Koska lasten hyvinvointi ja toimijuus kumpuaa kasvuympäristön puitteista, oli ensiarvoisen tärkeää nostaa tuotoksessa esiin päiväkotiympäristöön vaikuttavia rakenteita ja toteutumista pedagogisen rakkauden perspektiivistä. Tuotoksen tuli ilmentää, tukea ja vahvistaa niitä elementtejä, jotka parhaiten mahdollistavat pedagogisen rakkauden kukoistamisen ja rakkauden mikrohetkien syntyminen (Gable ym. 2004: 242). Luokitellun aineiston pohjalta esittelin tuotoksessa pedagogista rakkautta sen mahdollistamisen, kehittämisen, vahvistamisen, ylläpitämisen ja kehittämisen tulokulmista.

8.1 Materiaalipaketti

Materiaalipaketin kehittämisprosessi alkoi sisällysluettelomaisella listauksella materiaalissa esiteltävistä ja käsiteltävistä teemoista, jotka valitsin miellekartasta. Työvaiheena tämä auttoi hahmottelemaan materiaalipaketin runkoa, rakennetta ja aihepiirejä. Eri teemoista muodostin pää- ja väliotsikoita, joiden perusteella rakenteesta tuli entistä loogisempi. Aihepiireiksi rajoutuivat pedagogisen rakkauden esittely varhaiskasvatuksen näkökulmasta, raamatulliset kulmakivet, rakkauden opettaminen, rakkauden kulttuuri ja rakkauden suojeleminen.

Otsikointi vaiheesta siirryin sisällön kirjoittamiseen. Sisällön tuottaminen sujui perusteellisesti tehdyn taustatyön ja aineiston käsittelyn pohjalta rytmikkäästi. Kehittämistehtävän tavoitteena oli viestiä yhteistyöpäiväkodin rakenteet ja pedagogisen rakkauden toimintamallit ymmärrettävästi, jotta lukija pystyy soveltamaan niitä heti toimintaansa ja näin ylläpitämään suojaavia tekijöitä päiväkodin arjessa. Vältin vaikeita ilmaisuja ja suosin kieliasultaan koruttomia lauseita, jotta tuotos olisi sujuvasti luettava ja käytännönläheinen. Näin otin koko lukijakunnan ja kohderyhmän huomioon.

Pelkistä rakenteista ja suojaavista tekijöistä puhuminen olisi voinut tehdä sisällöstä lukijalle tavoittamatonta. Rakenteista puhumisen sijaan esittelin aihetta konkreettisesti

tavalla, joka edesauttaa pedagogisen rakkauden sisäistämistä käytännössä. Lauseita muodostaessani pohdin, välittykö ydinviesti lukijalle vai ei. Rakenteista puhumisen korvasin esimerkiksi puhumalla rakkauden kulttuurista ja suojelemisesta sekä myönteisten tunteiden ja rakkaudellisen ilmapiirin vaalimisesta. Konkretian lisäämiseksi nostin materiaalipakettiin suoria lainauksia pedagogien haastatteluista.

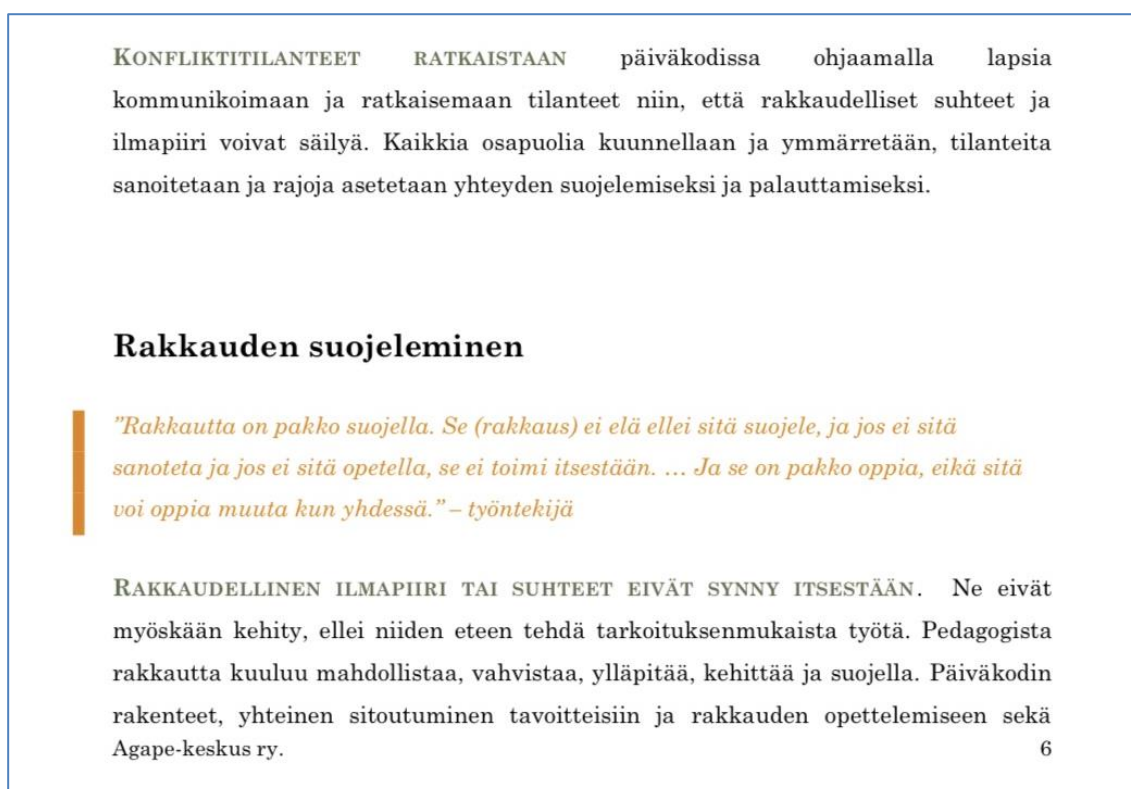
Kristillisen rakkauskäsityksen esittelyyn ja pedagogiikan havainnollistamiseen käytin apuna Raamattua. Raamattuun viittaamiseen päädyin kolmesta syystä. Ensinnäkin Raamatun merkitys nousi esiin aineistossa jokaisessa haastattelussa ja havainnoinnissa. Toiseksi Raamattu kietoi yhteen teoriaa ja konkretiaa päiväkodin arvopohjalta. Kolmanneksi raamatullisen näkökulman sisällyttäminen materiaalipakettiin sopi asiansyhteyteen. Näin ollen Raamatun käyttäminen esitteli tematiikkaa kielellä, joka on kohderyhmälle tuttu ja samaistuttava. Raamattuun viittaaminen oli perusteltua, koska se tuki tuotoksen tavoitteita ja sopi päiväkodin toimintaympäristöön.

Materiaalipaketin kehittämisessä haasteeksi osoittautui tiiviyden säilyttäminen. Tavoitteen täyttämiseksi tuotoksen piti pysyä suhteellisen lyhyenä dokumenttina. Aineistoa ja omaa motivaatiotani olisi riittänyt laajemman tuotoksen kehittämiseen, mutta laajemman materiaalipaketin tuottaminen olisi ollut irrelevanttia tehtävänannon kannalta. Kirjoittamisessa pidin tavoitteen ja tarkoituksen kirkeana mielessä ja tein aktiivisesti harkittuja valintoja aihealueiden rajaamisessa. Dokumentoin tuotokseen ne elementit, jotka mielestäni olivat merkittävimpiä pedagogisen rakkauden ymmärtämisessä ja käytännön työssä. Huomioin ytimekkyyden myös suppeissa virkkeissä ja lauseissa. Näin pyrin tekemään materiaalipaketista mahdollisimman jouhevan ja tiiviin.

Sisällön valmistumisen jälkeen lähetin materiaalipaketin yhteistyöpäiväkodille tarkasteltavaksi ja testattavaksi ensimmäisen kerran. Pyysin palautetta materiaalipaketin helppolukuisuudesta, asianmukaisuudesta, asiasisällöstä ja muista huomioista työntekijöiltä. Vastausaikaa annoin kymmenen päivää. Palautteen kerääminen tässä vaiheessa oli ratkaisevaa, koska kehitin posterin materiaalipaketin perusteella. Palautteen saamisen jälkeen tein yhteistyökumppanin ehdottamia muutoksia tekstiin. Muutokset olivat pieniä ja koskivat lähinnä muutamaa kirjoitusvirhettä.

Palautteen perusteella tehtyjen muutosten jälkeen viimeistelin materiaalipaketin ulkoasun esitysmuotoon. Ulkoasun tuli osaltaan tukea tuotoksen tavoitteita ja

tarkoitusta olemalla esteettinen, silmällävä ja mukava käyttää. Materiaalipaketin alkuun laitoin sisällysluettelon johdattamaan lukijan aiheeseen ja sisältökokonaisuuteen. Silmällävyyttä vahvistin otsikoinnilla, lyhyillä kappalejaoilla, eri fontityyleillä ja -ko'oilla sekä lisäämällä tekstiin haastattelijoiden kommentteja ja viittauksia Raamatusta. Viimeisenä silauksena muutin osan kappaleiden ensimmäisistä lauseista erottavalle fontille. Tarkoituksena oli tuoda helppolukuisuutta entisestään kiteyttämällä kappaleiden ydinasia johdantolauseeseen ja korostaa lukijalle tiettyjä huomioita. Materiaalipaketin valmistuttua siirryin posterin kehittämiseen. Materiaalipaketti on esitettyä liitteessä 4.

Kuva 1. Kuvakaappaus materiaalipaketista.

8.2 Posterit

Idea posterista kulki mukana opinnäyteprosessin alusta asti, mutta läpimurto sen tarkoitukselle vahvistui haastatteluvaiheessa. Yhteistyöpäivädoin pedagogisten tavoitteiden saavuttamiseksi työyhteisön yhteiseen visioon palaaminen nousi haastatteluissa motivaatiotekijäksi jatkaa juoksua hyvän asian edestä. Työyhteisön yhteiseksi maaliviivaksi ja rohkaisuksi kehitin posterin, josta voi ohi kävellessäänkin lukea, mistä rakkauden pedagogiikassa on kyse.

Tein posterin materiaalipaketin rinnalle lisäämään pedagogisen rakkauden tietoisuutta ja vahvistamaan näkyvyyttä. Tarkoituksena oli, että yhdellä katsauksella tulee tietoiseksi rakkauden pedagogiikan tukipilareista ja johtoarvoista. Tästä syystä posterin tuli olla vähäsanainen, harmoninen ja yhtenevä materiaalipaketin kanssa. Aineistoa kerätessäni kysyin yhteistyöpäiväkodin pedagogien mielipiteitä posterissa esiintuotaville asioille. Toiveiksi ehdotettiin tiettyjä Raamatun jakeita ja keskinäisen yhteyden, rakkauskeskeisyyden sekä arvopohjan esiintuomista. Kehitin posterin näiden toiveiden ja aineiston perusteella. Materiaalipaketin otsikoista muodostuivat posterin pääteemat, joiden sisältöä avasin posterissa muutamain sanoin.

Posterin graafisessa suunnittelussa käytin apuna Canvaa. Ulkoasun tuli kiinnittää lukijan huomio, muttei varastaa sitä pois asiasisällöstä. Muotoilin viisisakaraisen kukan, joka oli koko posterin kokoinen. Kukan keskusta ja terälehdet olivat ympyrämäisiä ja samaa kokoluokkaa keskenään, joka rikkoi kukka-asetelman mielikuvaa ja antoi ilmeeseen asiallisuutta. Värimaailmaan valitsin päiväkotiympäristöön sointuvia ja pehmeitä värejä. Pohjaväriksi valitsin vaalean beigen ja terälehtiin lämpimän oranssin sävyjä. Kukan keskustaan kirjoitin materiaalipaketin otsikon ”Miltä rakkaus näyttää?”. Sakaroihin kirjoitin materiaalipaketin päälukujen otsikot, jotka olivat: pedagoginen rakkaus, agape-rakkaus, rakkauden opettaminen, rakkauden kulttuuri ja rakkauden suojeleminen. Otsikoiden alle avasin sisältöä muutamain ranskalaisin viivoin. Yhteistyöpäiväkodin toivetta kunnioittaen kirjoitin posteriin lisäksi kaksi ehdotettua Raamatun paikkaa. Posterin löytyy liitteestä 5.

Kuva 2. Kuvakaappaus posterista.

8.3 Jatkokehittäminen

Posterin valmistuttua vein valmiin kaksiosaisen tuotoksen tarkasteltavaksi yhteistyöpäiväkotiin viimeistä palautekertaa varten. Asettelin tuotoksen esille päiväkodin eteisen ilmoitustaululle, jossa se oli helposti nähtävillä. Materiaalipaketin ripustin muovitaskussa roikkumaan posterin viereen. Pyysin palautetta tavoitteiden ja tarkoituksen toteutumisen näkökulmasta henkilöstöltä ja perheiltä kysymällä: *ymmärränkö paremmin, mistä rakkauden pedagogiikassa on kyse?* Palautetta annettiin liimaamalla post it -lappu haluamansa peukalosymbolin kohdalle. Peukalosymbolit osoittivat ylös tai alas ja halutessaan post it -lapuille sai antaa tarkempaa palautetta kirjoittamalla niihin. Vastusaikaa annoin kaksi viikkoa, jonka jälkeen hain annetut palautteet tarkasteltavaksi.

Keräsin palautetta yhteistyöpäiväkodilta yhteensä kaksi kertaa, ensiksi pelkän materiaalipaketin yhteydessä ja lopuksi materiaalipaketin ja posterin valmistuttua. Palautteen tarkoituksena oli arvioida tuotosta kahdessa osassa. Tämän lisäksi olin

aktiivisesti yhteydessä agape-keskuksen psykologiin ja päiväkodin johtajaan palaute- ja reflektiomielessä. Palautteen avulla jatkokehitin materiaalipakettia lisäämään henkilökunnan kasvatustietoisuutta lasten sosiaalis-emotionaalisen ja toimintaympäristön kehittämisen näkökulmista (Pihlaja 2001). Ensimmäisellä palautekerralla jatkokehitin tuotoksen kieliasua sujuvammaksi. Toisella ja viimeisellä palautekerralla en tehnyt muutoksia tuotokseen, koska jatkokehittävää palautetta ei tullut.

Materiaalipaketin ja posterin valmistumisen aikoihin yhteistyöpäiväkodissa oli juuri aloittanut uusi työntekijä. Tuoreena työntekijänä ja ensimmäistä kertaa varhaiskasvatuksessa työskentelevänä hän kuului tuotoksen kohderyhmään, mikä teki hänen antamastaan palautteesta timanttista jatkokehittämisen kannalta. Hän kehui työtä selkeäksi, ymmärrettäväksi ja avuliaaksi pedagogisen rakkauden käsittämisessä. Palautteen perusteella hän sai konkreettisesti kiinni siitä, miltä pedagoginen rakkaus näyttää omassa toiminnassa ja lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Arvostusta tuli myös siitä, miten materiaalipaketti ja posterit esittelivät rakkautta ammatillisesti ja turvallisuuden näkökulma huomioiden.

Post-it-lappujen avulla annettua palautetta tuli niukasti, mutta suullista palautetta suoraan työelämäkumppanilta tuli läpi opinnäytetyöprosessin runsaammin. Palaute oli pelkästään myönteistä, kannustavaa ja vahvistavaa. Tuotosta keuhuttiin rakkautta konkreettisesti esitteleväksi ja antoisaksi lukea. Niin perheet kuin pedagogit olivat tyytyväisiä ja kiitollisia materiaalipakettiin ja posteriin. Näiden palautteiden ansiosta voin todeta, että tuotos onnistui tavoitteessaan vastata yhteistyöpäiväkodin tarpeeseen. Erityisesti uuden työntekijän palaute tuotoksesta kieli hyvin tehdystä ja tarkoituspäihin vastaavasta toteutuksesta.

9 Pohdinta

Pedagogisella rakkaudella on lukuisia hyötyjä, jotka vaikuttavat myönteisesti lapsen oppimiseen. Tutkimustiedon valossa voidaan todeta, että pedagoginen rakkaus tukee ja vahvistaa hyvinvoinnin suojaavia tekijöitä sekä lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. (Leskisenoja 2019; Noble & McGrath 2008; Skinnari 2000; Määttä & Uusiautti 2013; Uusitalo & Vuorinen 2023.) Pedagogisen rakkauden toimivuus onkin osaltaan siinä, että rakkaudellisen ja arvostavan suhteen kautta lapsi on

yhteistyökykyisempi vastaanottamaan hänelle annettavaa ohjausta ja tukea (Skinnari 2000).

Yhteistyöpäiväkodin kehittämä rakkauden pedagogiikka on pedagogiseen rakkauteen nähden hyvin saman suuntainen. Yhtymäkohtia kerätyn aineiston ja teoriapohjan välillä löytyi useita. Eroja näiden pedagogioiden välillä oli lähinnä kristillinen viitekehys, joka ei sisälly tuoreeseen tutkimukseen pedagogisesta rakkaudesta. Mielenkiintoista kuitenkin on, että Suomessa pedagogista rakkautta tutkineet teoreetikot sisällyttivät pedagogiseen rakkauteen kristillistä arvopohjaa ja rakkauskäsitystä vielä 2000-luvun vaihteessa (ks. esim. Skinnari 2000; Viskari 2003). Muita eroja aineiston ja teoriapohjan välillä olivat resilienssin merkitys ja rakkauden kielet. Teoreetikot, kuten Lipponen (2023) ja Meneghel kollegoineen (2016) korostivat resilienssin merkitystä positiivisessa kasvatuksessa. Yhteistyöpäiväkodin pedagogisessa painotuksessa resilienssin kehittyminen ei aineistossa erityisemmin korostunut, minkä takia en tuonut sitä tuotoksessa esiin. Vastaavasti yhteistyöpäiväkodin toteuttamassa rakkauden pedagogiikassa korostuivat rakkauden kielet (Chapman & Campbell 2008), joita viittaamani teoreetikot eivät noteeranneet julkaisuissaan. Muutoin kerätty aineisto ja teoria olivat linjassa keskenään.

Aineistoa tässä opinnäytetyössä kertyi lopulta runsaasti, enkä kyennyt hyödyntämään aineiston koko kapasiteettia kehittämistehtävään opinnäytetyön laajuuden ja ajan rajallisuuden takia. Tuntui harmilliselta hävittää kerätty aineisto, koska suurempien resurssien puitteissa aineistosta olisi saanut enemmän irti. Hyödyntämällä eri tutkimusmenetelmiä samaa aineistoa olisi voitu jatkokäyttää vaihtamalla näkökulmaa tai tutkimuskysymyksiä. Pedagogisen rakkauden käytänteitä olisi voitu esimerkiksi kehittää koko työyhteisön voimin hyödyntämällä päivähoidon kontekstianalyysia (Pihlaja 2001).

Pedagoginen rakkaus edesauttaa tunnetasolla tapahtuvaa luottamuksen saamista kasvattajan ja kasvatettavaan välillä, joka helpottaa muun muassa vaikeiden asioiden läpiviemistä lasten ja perheiden kanssa tehtävässä sensitiivisessä työssä.

Pedagoginen rakkaus rakentaa turvallista tunneilmapiiriä kasvuympäristössä ja tukee pedagogien tunnetaitoista työskentelyä. (Leskisenoja 2019; Seligman 2008; Uusiautti & Määttä 2011; Vuorikoski ym. 2003.) Tieteellisen pohjan takia pedagoginen rakkaus on sovellettavissa kaikkiin varhaiskasvatusympäristöihin. Koska pedagoginen rakkaus ei ole vakaumukseen sidottua, sitä voi soveltaa monikulttuurisissa kasvatusyhteisöissä

alati muovaantuvassa yhteiskunnassa. Jatkossa tutkimus- ja kehittämistyötä tarvitaankin pedagogisen rakkauden timanttisuuden ymmärtämiseksi ja levittämiseksi laajemmin eri kasvatusyhteisöihin.

Itseni täysin yllättäen opinnäyteprosessi kehkeytyi koukuttavaksi projektiksi, joka vei minut täysin mennessään. Työssä kiehtoi sen palapelimaisuus ja sopiva haastavuustaso. Itselleni haastavinta oli pitäytyä toiminnallisessa suuntauksessa, eikä tehdä kehittämistyön ohella tutkimuksellista opinnäytetyötä. Pedagogisen rakkauden mielenkiintoisuuden ja holistisuuden takia minun piti pidättää tutkimuksellista paloani, jotta pysyin opinnäytetyön raameissa. Kontekstissa pysyminen vaati itseltäni aktiivista rajaamista ja fokusointia koko opinnäytetyöprosessin ajan, koska eri tulokulmia pedagogiseen rakkauteen ja tarttumapintoja muihin pedagogiikkoihin oli lukemattomasti.

Opinnäyteprosessi oli mukaansa tempaava ja itselleni hehkuttamisen arvoinen menestystarina. Prosessin aikana löysin uusia vahvuuksia itsestäni, kehityin ammatillisesti valtavasti ja voitin omia epävarmuuksiani. Etenin vaihe vaiheelta luottavaisella mielellä uskoen omaan työhöni ja tekemiseeni. Suurena tukena oli yhteistyöpäiväkoti, jonka luottamusta ja työni arvostamista sain nauttia koko opinnäytetyöprosessin läpi. Erityiskiitos yhteistyöpäiväkodin henkilökunnalle ja perheille, joiden osallisuus ja palaute mahdollistivat tuotoksen kehittämisen.

Lähteet

Aunola, Kaisa & Stattin, Hae Kan & Nurmi, Jari-Erik 2000. Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence* 23 (2). 205–222.

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 986/1998. Annettu Helsingissä 14.12.1998. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>> Viitattu 2.2.2024

Chapman, Gary & Campbell, Ross. 2008. *The five love languages of children*. Northfield Publishing. Chicago.

Diener, E. & Chan, M. Y. 2010. Happy People Live Longer: Subjective Well-Being Contributes to Health and Longevity. SSRN-Working Paper. Health and Well-Being. Saatavilla osoitteessa: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1701957> Viitattu 27.10.2023

Eliisa Leskisenoja. Eliisa. Saatavilla osoitteessa: <<https://eliisaaleskisenoja.com/eliisa/>> Viitattu 14.12.2023

Gable, E.L., Reis, H.T., Impett, E.A. & Asher, E.R. 2004. What Do You Do When Things Go Right? The Intrapersonal and Interpersonal Benefits of Sharing Positive Events. *Journal of Personality and Social Psychology* 87 (2). 228–245. Saatavilla osoitteessa: <https://www.sas.rochester.edu/psy/people/faculty/reis_harry/assets/pdf/GableReisImpettAsher_2004.pdf> Viitattu 12.1.2024

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. 2022. Helsingin kaupunki. Saatavilla osoitteessa: <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf> Viitattu 27.10.2023

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Johnson, K.J. & Fredrickson, B.L. 2005. 'We All Look the Same to Me': Positive Emotions Eliminate the Own-Race Bias in Face Recognition. *Psychological Science* 16 (11). 875–881. Löytyy osoitteessa: <https://www.researchgate.net/publication/7504009_We_All_Look_the_Same_to_Me_Positive_Emotions_Eliminate_the_Own-Race_Bias_in_Face_Recognition> Viitattu 12.1.2024

Koivunen, Pirjo-Leena & Lehtinen, Taisto. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Köngäs, Mirja. 2018. "Eihän lapsil ees oo hermoja": etnografinen tutkimus lasten tunneälystä päiväkotiarjessa. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007.
<<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>> Viitattu 22.11.2023

Leskisenoja, Eliisa. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. PS-kustannus: Jyväskylä.

Leskisenoja, Eliisa. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. PS-kustannus. Jyväskylä.

Lipponen, Krisse. 2023. Resilienssi onnellisuuden ytimessä. Teoksessa Uusitalo, Lotta (toim.) Positiivisen psykologian voima. 3., uudistettu painos. E-kirja. PS-kustannus: Jyväskylä.

Lievegoed, B. 1987. Lebenskrisen – Lebenschancen. Die Entwicklung des Menschen zwischen Kindheit und Alter. Munchen: Kösel-Verlag.

Meneghel, Isabella, Salanova, Marisa & Martínez, Isabel M. 2016. Feeling Good Makes Us Stronger: How Team Resilience Meditates the Effect of Positive Emotions on Team Performance. *Journal of Happiness Studies* 19. 239–255. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.proquest.com/central/scholarly-journals/feeling-good-makes-us-stronger-how-team/docview/1761627386/sem-2?accountid=11363>> Viitattu 9.1.2024

Määttä, Kaarina & Uusiautti, Satu. 2014. Love-Based Leadership at School as a Way to Well-Being in Pupils – Theoretical and Practical Considerations. *International Journal of Education* 6 (3). 1–12. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.researchgate.net/publication/287451805>> Viitattu 30.11.2023

Noble, Toni. & McGrath, Helen. 2008. The positive educational practices framework: A tool for facilitating the work of educational psychologist in promoting pupil wellbeing. *Educational & Child Psychology* 25 (2). 119–134. Saatavilla osoitteessa: <<https://educacaofisicaaefcps.files.wordpress.com/2018/07/noble-mcgrath.pdf>> Viitattu 30.11.2023

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>> Viitattu 15.1.2024

Perusopetuslaki 628/1998. Annettu Helsingissä 21.8.1998.
<<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>> Viitattu 22.11.2023

Peterson, C., Park, N. & Seligman, M.E.P. 2005. Orientations to happiness and life satisfaction: the full life versus the empty life, *Journal of Happiness Studies* 6 (1). 25–41. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.proquest.com/scholarly-journals/orientations-happiness-life-satisfaction-full/docview/751327350/se-2?accountid=11363>> Viitattu 12.1.2024

Pihlaja, Päivi. 2001. Päivähoidon kontekstianalyysi – lasten sosiaalis-emotionaalisen tuen näkökulmasta. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Kontu, Elina. (toim.) 2001. Työkaluja päivähoidon erityiskasvatukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 134–146. Saatavilla osoitteessa: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70072/tahdella.pdf?sequence=1>> Viitattu 19.1.2024

Positive Psychology Center. About us. Our people. Martin E.P. Seligman. The Trustees of the University of Pennsylvania 2024. Saatavilla osoitteessa: <<https://ppc.sas.upenn.edu/people/martin-ep-seligman>> Viitattu 12.1.2024

Ranta, Samuli. 2020. Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Sajaniemi, Niina. 2015. Varhainen vuoro vaikutus. Arki – parasta aikaa. *Studia Generalia* -luentosarja. 24.9.2015. Helsingin yliopiston avioin yliopisto. Saatavilla osoitteessa: <https://www.youtube.com/watch?v=of4V_tbQm1A> Viitattu 16.1.2024

Salomaa, J.E. 1947. Koulukasvatusoppi. Helsinki: WSOY.

Seligman, Martin E. P. 2002. Authentic happiness. Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment. E-kirja. New York: The Free Press.

Seligman, Martin E. P. & Steen, T. A. & Park, N. & Peterson, C. 2005. Positive psychology progress. Empirical validation of interventions. *American Psychologist* 60 (5). 410–421. Saatavilla osoitteessa:

<https://www.researchgate.net/publication/7701091_Positive_Psychology_Progress_Empirical_Validation_of_Interventions> Viitattu 30.11.2023

Seligman, Martin E. P. 2008. Aito onnellisuus: positiivisen psykologian keinoin täyteen elämään. Suom. Markus Lång. Helsinki: Art House oy.

Seligman, Martin E. P., Ernst, Randal M., Gillham, Jane, Reivicha, Karen & Linkins, Mark. 2009. Positive education: positive psychology and classroom interventions. *Oxford Review of Education* 35 (3). 293–311. Saatavilla osoitteessa: <<https://ppc.sas.upenn.edu/sites/default/files/positiveeducationarticle2009.pdf>> Viitattu 27.4.2024

Skinnari, Simo. 2000. Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sommer, Amy, Howell, Jane. & Hadley, Noonan. 2016. Keeping Positive and Building Strength. The Role of Affect and Team Leadership in Developing Resilience During an Organizational Crisis. *Group and Organization Management* 41 (2). 172–202. Saatavilla osoitteessa:

<https://www.researchgate.net/publication/275222277_Keeping_Positive_and_Building_Strength_The_Role_of_Affect_and_Team_Leadership_in_Developing_Resilience_During_an_Organizational_Crisis> Viitattu 9.1.2024

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lasten%20oikeudet>> Viitattu 27.10.2023

Toimintasuunnitelma 2023–2024 Päiväkoti Agape. Agape-keskus ry. Saatavilla osoitteessa: <<https://www.kristillinenkoulu.org/paivakoti/toimintasuunnitelma-paivakoti-agape-2023-2024/>> Viitattu 27.4.2024

Tugade, M.M. & Fredrickson, B. L. 2004. Resilient individuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology* 86 (2). 320–333. Saatavilla osoitteessa: <<https://europepmc.org/backend/ptpmcrender.fcgi?accid=PMC3132556&blobtype=pdf>> Viitattu 15.12.2023

Ungar, Michael. 2008. Resilience across Cultures. *The British Journal of Social Work* 38 (2). 218–235. Saatavilla osoitteessa: <<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcl343>> Viitattu 9.1.202

Uusiautti, Satu & Määttä, Kaarina. 2011. The ability to love – a virtue-based approach. *British Journal of Educational Research* 2 (1). 1–19. Saatavilla osoitteessa: <http://www.journalrepository.org/media/journals/BJER_17/2011/Nov/1321449534-UusiauttiaandMaatta_2011BJER890.pdf> Viitattu 27.4.2024

Uusiautti, Satu & Määttä, Kaarina. 2013. *Many faces of love*. E-kirja. Rotterdam: Sense Publishers.

Uusitalo, Lotta & Vuorinen, Kaisa. 2023. *Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa*. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018). Annettu Helsingissä 23.8.2018. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180753>> Viitattu 2.3.2024

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>> Viitattu 1.9.2023

Viskari, Sinikka. 2003. Pedagogisen rakkauden mahdollisuus. Teoksessa Vuorikoski, Marjo & Törmä, Sirpa & Viskari, Sinikka (toim.) *Opettajan vaiettu valta*. Tampere: Vastapaino. 155–178.

Vuorikoski, Marjo, Törmä, Sirpa & Viskari, Sinikka. 2003. Neutraali opettajuus on vain myytti – ihanteeksi pedagoginen rakkaus! *Julkaisussa: Aikuiskasvatus* 2004 24 (3). 275–276. <<https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/93579/52257>> Viitattu 12.9.2023

Vuorinen, Kaisa. 2022. *Character strength interventions: Introducing, developing, and studying character strength teaching in Finnish education*. Dissertation. Helsinki: University of Helsinki. Faculty of Educational Sciences.

Muut lähteet

Raamattu

Liitteet

Liite 1. Vanhempien informointikirje

Liite 2. Haastateltavien suostumusdokumentti

Liite 3. Haastattelukysymykset

Liite 4. Materiaalipaketti

Liite 5. Posterit

Liite 1. Vanhempien informointikirje

8.11.2023

Hyvät Agape-päiväkodin vanhemmat,

olen Moona Peltola ja opiskelen varhaiskasvatuksen sosionomiksi ammattikorkeakoulu Metropoliaassa. Teen opinnäyteyhteistyötä Agape-keskuksen päiväkodissa. Opinnäytetyöni aiheena on pedagoginen rakkaus varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarjota materiaalipaketti työntekijöille ja perheille siitä, kuinka rakkautta käytetään pedagogisesti kasvatustyössä. Agape-keskus on mukana kehittämistoiminnassa.

Aineiston keruuta varten havainnoin lapsiryhmien toimintaa muutamina päivinä viikoilla 2 ja 3.

Havainnoinnin tarkoituksena on nähdä, miten pedagogista rakkautta käytetään Agapessa ja millainen vaikutus sillä on lapsiin. Havainnointi tehdään nimettömänä eikä lastanne voi tunnistaa opinnäytetyöstäni. Kerätty aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

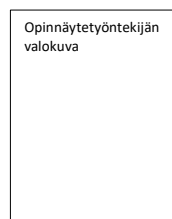
Vanhempina Teillä on oikeus kieltää lapsenne osallistuminen havainnointiin ilmoittamalla päätöksestänne Anja Nevalaiselle.

Pedagogisen rakkauden kehittäminen ja näkyvyyden lisääminen on ensiarvoisen tärkeää kasvatustyössä. Antamalla suostumuksenne olette mukana tärkeässä työssä pedagogisen rakkauden käyttämisessä varhaiskasvatuksessa!

Vastaan mielelläni kysymyksiinne, joita voi lähettää sähköpostiini tai tekstiviestillä:

Moona Peltola
sähköpostiosoite
puhelinnumero

Yhteistyöterveisin,

Moona Pelolta

Liite 2. Haastateltavien suostumusdokumentti

TYÖNTEKIJÄN SUOSTUMUS

Minulle on kerrottu "Miltä rakkaus näyttää?" -opinnäytetyöstä.

Ja minulle on luvattu:

1. Yksilöhaastattelussa antamiani tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.
2. Yksilöhaastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan opinnäytetyössä tavalla, jossa minua tai mainitsemiani henkilöitä ei voi välittömästi tunnistaa.
3. Yksilöhaastattelut äänitetään ja kirjataan tekstitiedostoksi. Dokumentoinnin yhteydessä henkilötiedot muutetaan peitenimiksi ja haastatteluun osallistuvien henkilöiden tiedot hävitetään.
4. Opiskelija tuhoaa tallenteet, kun yksilöhaastattelujen kirjaaminen ja raportointi on tarkastettu.
5. Minulla on oikeus keskeyttää yksilöhaastattelu ja opinnäytetyössä mukana oleminen milloin tahansa.

Päiväys

Allekirjoitus

Vastaan mielelläni kaikkiin kysymyksiinne!

Moona Peltola
sähköposti
puhelinnumero

Liite 3. Haastattelukysymykset

Pedagoginen suhde lapsiin ja perheisiin rakkauden näkökulmasta

1. Mikä on mielestäsi tärkeintä lapsien kanssa työskentelyssä?
2. Miten luot suhteita lapsiin ja perheisiin?
3. Miltä pedagoginen rakkaussuhde kasvatettavan ja kasvattajan välillä näyttää?
4. Miten vahvuuskeskeisyys (vahvuuspedagogiikka) näkyy työssä?

Pedagoginen rakkaus työympäristössä

5. Miten pedagoginen rakkaus näkyy työympäristössä? Kuvaile lyhyesti.
6. Miten rakkaudellista ja turvallista ilmapiiriä luodaan työympäristössä?
7. Miten vahvistat myönteisiä tunteita työympäristössä (lapsilla ja aikuisilla)?
8. Miten toimit lasten kielteisten tunteiden kanssa tai konfliktitilanteissa?
9. Millä tavoin kieltäminen ja rajojen asettaminen näkyy pedagogisessa rakkaudessa/toimintatavoissasi?

Rakenteet ja toimintatavat työyhteisössä

10. Mitkä toimintatavat ja rakenteet tukevat rakkauden pedagogiikkaa työympäristössä ja -yhteisössä? (esim. käytänteet henkilöstön kanssa, dokumentointi, arviointi, koulutukset, toiminnan reflektointi)
11. Mitkä ovat vahvuuksia/suojaavia tekijöitä päiväkodin arjessa rakkaudellisen ilmapiirin toteutumiseksi?
12. Mitkä toimintatavat vahvistavat ja ylläpitävät arjessa rakenteiden suojaavia tekijöitä?
13. Miten arvioitte, dokumentoitte, reflektoitte ja kehitätte pedagogisen rakkauden käytäntöjen toteutumista?
14. Miten kehittäisitte pedagogista rakkautta työyhteisössä ja työskentelytavoissasi?

Poistettut kysymykset

1. Kuinka pitkä työhistoria sinulla on ollut varhaiskasvatuksessa?
2. Nimeä 3–5 itsellesi tärkeintä arvoa, jotka auttavat sinua tekemään työsi mahdollisimman hyvin.
3. Miten osoitat välittämistä ja pedagogista rakkautta lapsiin verbaalisti ja non-verbaalisti?
4. Miten osoitat pedagogista rakkautta lapsiin verbaalisti ja non-verbaalisti?

Liite 4. Materiaalipaketti

MILTÄ RAKKAUS NÄYTTÄÄ?

Pedagoginen rakkaus varhaiskasvatuksessa

Sisällysluettelo

Pedagoginen rakkaus	1
<i>Tavoitteena läsnäoleva vuorovaikutus</i>	1
Kristillinen agape-rakkaus	2
Miten pedagogista rakkautta opetetaan lapsille?	3
Rakkauden kulttuuri	4
<i>Työympäristön rakkautellinen ja turvallinen ilmapiiri</i>	4
<i>Myönteisten tunteiden vahvistaminen</i>	5
<i>Konfliktit ja kielteiset tunteet</i>	6
Rakkauden suojeleminen	6
<i>Rakkaus on rajoja</i>	7

Pedagoginen rakkaus

VARHAISKASVATUS ON PEDAGOGISTA TOIMINTAA, JONKA YLEISENÄ TAVOITTEENA ON TUKEA LASTEN KOKONAISVALTAISTA KASVUA, KEHITYSTÄ JA HYVINVOINTIA. Päiväkoti Agapessa varhaiskasvatus perustuu kristilliseen vakaumukseen. Päiväkodin erityispedagogisena painotuksena on työntekijöiden yhteistyössä vuosien varrella kehitetty *rakkauden pedagogiikka*. Tämä lähestymistapa pohjautuu pedagogiseen rakkauteen, jossa yhdistyvät positiivinen pedagogiikka ja vahvuus pedagogiikka. Rakkauden pedagogiikassa kaiken toiminnan pohjalla vaikuttaa rakkaus:

”Tärkeintä on rakkaus. Rakkaus on ehdoton ydin arvo. Kaikki muu tulee sen jälkeen. Se on johtoajatus. Rakkaus päättää, ohjaa, hallitsee ja vallitsee. Rakkaus on ylin auktoriteetti ja ensimmäinen prioriteetti.” – työntekijä

Tavoitteena läsnäoleva vuorovaikutus

PÄIVÄKOTI AGAPESSA TÄRKEINTÄ OVAT LASTEN JA AIKUISTEN HYVINVOINTI JA LÄMPIMÄT KESKINÄISET SUHTEET. Hyvinvointi kulkee toiminnan edellä. Hyvinvoivat ja Agape-keskus ry.

rakkaudelliset suhteet säteilevät muihin osa-alueisiin, kuten lasten oppimiseen, kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja opetussuunnitelman toteutumiseen. Päiväkodin tavoitteena on keskinäinen yhteys ja rakkaus, jotka syntyvät hyvinvoinnin ja hyvinvoivien suhteiden pohjalta.

PÄIVÄKODIN RAKENTEET JA HENKILÖKUNNAN OSAAMINEN KANNATTELEVAT RAKKAUDELLISTA ILMAPIIRIÄ. Toimivassa päiväkotiympäristössä työntekijöiden resurssit kohdistuvat tärkeimpään – läsnäoleviin hetkiin ja suhteisiin lasten kanssa. Turvalliset vuorovaikutussuhteet ja myönteinen tunneilmapiiri ovat edellytyksiä lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle.

Kristillinen agape-rakkaus

Päiväkoti Agapessa pedagoginen rakkauskäsitys perustuu kristinuskon korkeimpaan rakkauden muotoon, *agape-rakkauteen*. Agape-rakkaudessa on kyse oikeudenmukaisesta, pyyteettömästä ja uhrautuvasta rakkaudesta, joka ei odota vastapalveluksia tai vastarakkautta takaisin. Kristinuskossa tällaista on Jumalan rakkaus, jota Raamattu kuvaa näin:

”Rakkaus on kärsivällinen, rakkaus on lempeä. Rakkaus ei kadehdi, ei kersku, ei pöyhkeile, ei käyttäydy sopimattomasti, ei etsi omaa etuaan, ei katkeroidu, ei muistele kärsimäänsä pahaa, ei iloitse vääryydestä vaan iloitsee totuuden voittaessa. Kaiken se kestää, kaikessa uskoo, kaikessa toivoo, kaiken se kärsii. ... Niin pysyvät nämä kolme: usko, toivo, rakkaus. Mutta suurin niistä on rakkaus.”
(1. kirje korinttolaisille 13:4–7, 13)

Rakkaus yhdistää ihmisiä yli kirkkokuntien, uskontojen, kulttuurien ja kansallisten rajojen. Tärkeintä on rakastaa toisia sillä kunnioituksella, arvostuksella ja lempeydellä, kuin toivoisi itseään rakastettavan ja kohdeltavan. Rakkauteen kuuluu siis myös rakkaus itseään kohtaan. Hyväksytyksi ja rakastetuksi tulemisen kokemuksen kautta rakkaus kumpuaa itsestä toisia kohtaan.

”Rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi.”

Agape-keskus ry.

(Luukkaan evankeliumi 10:27)

Miten pedagogista rakkautta opetetaan lapsille?

RAKKAUS ON OPITTAVISSA OLEVA TAITO, JOTA MUIDEN TAITOJEN TAVOIN KUULUU OPETELLA. Ilman rakkauden kokemista rakkautta ei voi tunnistaa, ja ilman rakkauden tuntemista rakkautta ei voi ymmärtää. Rakkaudellista suhtautumista itseensä, muihin ja ympäristöön kuuluu opettaa, jotta osaa toimia rakkaudellisesti omassa elämässä. Tehokkain tapa vahvistaa rakkautta suojaavia tekijöitä on opettaa rakkaudesta päiväkodissa. Sitä on esimerkiksi rakkauden sanoittaminen, ihmetteleminen, pohdiskeleminen ja käytännön opetteleminen.

”Rakastakaa toisianne, niin kuin minä olen teitä rakastanut.”
(Johanneksen evankeliumi 15:12)

PÄIVÄKODIN JOHTOAJATUKSENA ON RAKASTAA MUITA, NIIN KUIN TOIVOISI ITSEÄÄN RAKASTETTAVAN. Pedagogista rakkautta opetetaan mallintamalla rakkautta suhteessa toisiin ja itseensä. Rakkaus näkyy jokapäiväisissä vuorovaikutustilanteissa lasten, perheiden ja henkilökunnan välillä luottamuksellisten, aitojen ja avoimien suhteiden rakentamisena. Rakkaudellinen toimintatapa pyrkii yhteyteen, lämpimän tunneilmapiiirin rakentamiseen ja turvallisuuden suojelemiseen.

RAKKAUTTA ITSEÄÄN KOHTAAN opetetaan vuorovaikutussuhteessa lapsen kanssa. Lapsen tärkein kokemus on rakastetuksi tuleminen, jota välitetään lapselle hyväksymällä, kunnioittamalla ja rakastamalla lasta ilman ehtoja. Lapsella on oikeus tulla kohdatuksi, ymmärretyksi, nähdyksi ja kuulluksi ainutlaatuisena itsenään. Lasta kuunnellaan ja ymmärretään asettumalla lapsen tasolle ja luomalla luottamukseen arvoista suhdetta lapseen. Lapsi on aina rakkauden arvoinen ja hyväksytty, huolimatta lapsen teoista tai kyvystä ottaa rakkautta vastaan. *Rakkautta ei voi ansaita eikä sitä voi vähentää teoilla tai huonolla käytöksellä.* Ainostaan tekoja voi kritisoida, muttei ikinä lapsen persoonaa.

Rakkautta osoitetaan lapsilähtöisesti tunnistamalla ja kunnioittamalla lapsen rajoja. Lapsen potentiaaliin uskomisen ja rohkaiseminen rakentavat lapsen itsetuntoa ja identiteettiä. Vahvuuskieltä käyttämällä vahvistetaan lapselle myönteistä kuvaa itsestä ja tuetaan kasvua ja kehitystä. Kasvatustoiminta on lapsuuden itseisarvoa kunnioittavaa, inklusiivista ja voimavarakeskeistä. Kohtelemalla lasta rakkaudellisesti ja asettamalla lasta suojelevia rajoja, lapsi oppii suhtautumaan itseensä arvostavasti ja tekemään päätöksiä, jotka suojelevat ja vahvistavat lapsen hyvinvointia. Vasta tunnettuaan itsensä hyväksytyksi lapsi vapautuu kasvamaan sellaiseksi kuin on.

RAKKAUTTA MUITA KOHTAAN opetetaan suojelemalla ja rakentamalla rakkaudellista ja turvallista tunneilmapiiriä yhdessä lasten kanssa. Jokainen lapsi kuuluu osaksi ryhmää eikä kiusaamista sallita. Lapsia opetetaan pitämään huolta omasta ja toistensa sosiaalisesta, emotionaalisesta, fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista. Lasten sosiaalisen älyn kehittymistä tuetaan vahvistamalla tunne- ja kaveritaitoja. Konfliktitilanteet ratkaistaan yhdessä lasten kanssa niin, että lämpimät ja avoimet suhteet voivat säilyä. Myönteiset ja kielteiset tunteet ovat sallittuja, ja lapsia opetetaan kommunikoidaan niistä toisilleen kunnioittavasti. Kysymällä lapsilta *'miltä rakkaus näyttää'* lapset oppivat toimimaan yhteisössään muut huomioiden arvostavasti, eettisesti ja tasa-arvoisesti.

"Kaikesta voi puhua, mutta näitisti." – työntekijä

Rakkauden kulttuuri

Työympäristön rakkaudellinen ja turvallinen ilmapiiri

RAKKAUS KUMPUAA SYVÄSTÄ TURVANTUNTEESTA. Turvallisuuden toteutuminen on varhaiskasvatuksen järjestämisen edellytys. Päiväkotiympäristö on fyysisesti, sosiaalisesti, emotionaalisesti ja henkisesti turvallinen kasvu- ja työympäristö lapsille ja henkilökunnalle, mutta myös perheille. Välittävä rakkaus asettaa lapsen edun Agape-keskus ry.

ensimmäiseksi kasvatustyössä. Perheiden kanssa se näkyy esimerkiksi siinä, että huoltajien kanssa yhteys ja luottamus säilyy ja syvenee. Henkilökunta tukee huoltajia kasvatustyössä, on heidän puolellaan ja asettaa lapsen asiat aina tärkeimmiksi.

TAVAT RAKASTAA JA OTTAA RAKKAUTTA VASTAAN VAIHTELEVAT YKSILÖLLISESTI. Rakkautta ei voi pakottaa, vaan se tulee vapaudesta käsin yksilöllisten *rakkauden kielen ja tekojen* kautta. Rakkauden kieli kuvaa yksilölle luontevinta tapa osoittaa välittämistä ja tuntee itsensä arvostetuksi ja rakastetuksi. Rakkauden kieliä ovat esimerkiksi yhteinen laatu-aika, merkitykselliset sanat ja rohkaiseminen, avun antaminen tai koskettaminen. Rakkauden teot osoittavat välittämistä. Niitä voivat olla esimerkiksi yhdessä tekeminen, kuunteleminen, halaaminen, yllätysten järjestäminen tai retkien tekeminen.

Lasten kanssa jaetuista hetkistä syntyy pedagogisen rakkauden timantteja – *rakkauden mikrohetkiä*. Rakkauden mikrohetket ovat rakkauden ja läheisyyden kokemuksia, jolloin lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi ja arvokkaaksi. Pedagoginen rakkaus ei ole ulkopuolelta tuleva sääntö, vaan sisältäpäin pulppuva uniikki tapa luoda suhteita, näyttää rakkautta ja ottaa rakkautta vastaan.

”Tää on ihana asia, että kun me etsitään sitä et ’miltä rakkaus näyttää’, niin siinä tulee jokaisen ihmisen uniikki tapa rakkauteen, mikä on semmonen rikastuttava asia ja myös vapauttaa myös kasvattajan olemaan se kuka hän on.” – työntekijä

Myönteisten tunteiden vahvistaminen

PEDAGOGINEN RAKKAUS TUKEE, SUOJELEE JA KASVATTA MYÖNTEISIÄ TUNTEITA JA MYÖNTEISTÄ ILMAPIIRIÄ PÄIVÄKODISSA. Myönteinen ilmapiiri on kuin maaperä, josta kasvaa myönteisten tunteiden hedelmää. Myönteiset tunteet luovat myötämielistä suhtautumista itseensä, muihin ja ympäristöön sekä esimerkiksi auttavat palautumaan stressaavista tilanteista, parantavat oppimista ja tukevat hyvinvointia ja kasvua.

PÄIVÄKODIN RAKENTEET, TOIMINTA JA HENKILÖKUNTA MAHDOLLISTAVAT MYÖNTEISET TUNTEET LAPSILLA JA AIKUISILLA. Myönteisten tunteiden ja ilmapiirin kasvattaminen on tietoista toimintaa. Myönteisiä tunteita tukevat esimerkiksi päivärytmi ja -rutiini, turvalliset ja tutut aikuiset, huumori sekä lapsia varten valmistettu toimintaympäristö. Henkilökunnan työhyvinvointi ja hyvä yhteishenki luovat puitteet myönteiselle ilmapiirille, jossa myönteiset tunteet voivat elää. Näin myönteiset tunteet vahvistavat ryhmähenkeä ja luovat kaverisuhteita.

Konfliktit ja kielteiset tunteet

KAIKKI TUNTEET OVAT SALLITTUJA. Kielteisiin ja vaikeisiin tunteisiin suhtaudutaan yhtä vakavasti, kuin myönteisiin tunteisiin. Vaikeita tunteita lähestytään kuuntelemalla ja ymmärtämällä lasta. Tilanteet kohdataan asettumalla lapsen tasolle ja antamalla tilaa tunteille. Aikuisen tehtävä on sanoittaa tunteita ja tilanteita, ja toimia lapsen tunteiden kanssasäätelijänä.

KONFLIKTITILANTEET RATKAISTAAN päiväkodissa ohjaamalla lapsia kommunikoidaan ja ratkaisemaan tilanteet niin, että rakkaudelliset suhteet ja ilmapiiri voivat säilyä. Kaikkia osapuolia kuunnellaan ja ymmärretään, tilanteita sanoitetaan ja rajoja asetetaan yhteyden suojelemiseksi ja palauttamiseksi.

Rakkauden suojeleminen

"Rakkautta on pakko suojella. Se (rakkaus) ei elä ellei sitä suojele, ja jos ei sitä sanoteta ja jos ei sitä opetella, se ei toimi itsestään. ... Ja se on pakko oppia, eikä sitä voi oppia muuta kun yhdessä." – työntekijä

RAKKAUDELINEN ILMAPIIRI TAI SUHTEET EIVÄT SYNNY ITSESTÄÄN. Ne eivät myöskään kehity, ellei niiden eteen tehdä tarkoituksenmukaista työtä. Pedagogista rakkautta kuuluu mahdollistaa, vahvistaa, ylläpitää, kehittää ja suojella. Päiväkodin rakenteet, yhteinen sitoutuminen tavoitteisiin ja rakkauden opettelemiseen sekä Agape-keskus ry.

työyhteisön tiimityö vahvistavat, mahdollistavat ja suojaavat pedagogisen rakkauden toteutumista.

Rakkaus on rajoja

TURVALLISEN JA RAKKAUDELISEN ILMAPIIRIN SUOJELEMISEKSI TARVITAAN RAJOJA. Myönteinen ilmapiiri ei toteudu ilman tietoista toimintaa, arviointia ja kehittämistä. Rajojen asettamisen avulla lapsi kokee olevansa turvassa ja että hänestä pidetään huolta. Rajattomuus toisin sanoen luo turvattomuutta. Auktoritatiivinen kasvattaja asettaa rajat lempeästi ja lujasti lapsen etu edellä.

"Sanotaan et rakkaus on rajoja. Se luo sille raamit, että kun pidetään järjestys niin hyvä ilmapiiri voi säilyä sen takia." – työntekijä

RAKKAUDELISEN KOHTELUN KOKEMISEN JA TUNTEMISEN JÄLKEEN RAKKAUDETOMUUDEN EROTTAA. Tavoite on esimerkiksi kohdella lasta niin kunnioittavasti, että epäkunnioitusta kohdatessaan lapsi ymmärtää heti, että tässä on jotain väärää. Sama koskee rakkautta ja sen opettamista – sekä rajoja. Aitoon rakkauteen kuuluu rajat, koska rakkauden kohde on jotain niin arvokasta, että sitä halutaan suojella kaikelta vahingolta. Rajojen asettamisen tehtävä on suojella hyvää, kuten yksilöä, suhteita tai terveyttä.

"Kun mä etsin sitä rakkautta, niin silloin mä löydän mikä ei oo rakkautta ja sitten mun on helppo vetää rajat: ahaa, tota mä en ota mun elämään, koska se ei edistä rakkautta, se ei oo rakkautta, rakkaus ei näytä tolta." – työntekijä

Liite 5. Posterit

